Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

21-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 54 (5147).
16 МАРТ ШАНБА
1974 ЙИЛ.
Баҳоси 2 тийин.

БУХОРО ОБЛАСТЬ ҚИЗИЛҚУМИДА АЙЛАНМА АВТОМОБИЛЬ ЙЎЛИНИНГ БИРИНЧИ НАВБАТИ ҚУРУВЧИЛАРИГА, МОНТАЖЧИЛАРИГА, ЙЎЛНИ ИШЛАТУВЧИЛАРГА, ҚУРИЛИШ ПАРТИЯ, КАСАБА СОЮЗ ВА КОМСОМОЛ ТАШКИЛОТЛАРИГА, ЙЎЛНИ ҚУРИШ ВА ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИШДА ҚАТНАШГАН ҲАММА КИШИЛАРГА

Азиз ўртоқлар!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ўзбекистон ССР Автомобиль йўллари қуриш ва фойдаланиш министрлигига қарашли Бухородаги 10-йўл қурилиш бошқармаси, Навоий шаҳри корхоналари, лойиҳалаш институтлари коллективларини, партия, касаба союз ва комсомол ташкилотларини меҳнатда эришилган ажойиб ғалаба — Қизилқумда энг катта автомобиль йўлининг биринчи навбати қуриб битказилганлиги ва муддатидан илгари фойдаланишга топширилганлиги муносабати билан қизғин табриклайдилар.

Қурувчилар коллективлари жуда қисқа муддат ичида оғир шароитда, қийинчиликларни фидокорона бартараф этиб, катта ҳажмдаги ишларни бажардилар ҳамда қарийб 700 километр узунликдаги янги автомобиль йўли белгиланган муддатдан анча илгари фойдаланишга топширилди. Бу йил кўпгина қоракўлчилик

(Давоми тўртинчи бетда).

ОЛМАОТА. 1974 йил 15 март. Суратда қўриқ ерлар ўзлаштириш бошланганлигининг йигирма йиллигига бағишланган тантанали мажлисда.

ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

ПАРТИЯ БИЛАН ХАЛҚНИНГ БУЮК ЖАСОРАТИ

ҚЎРИҚ ЕРЛАР ЎЗЛАШТИРИЛА БОШЛАНГАНЛИГИНИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАБ ОЛМАОТАДА ЎТКАЗИЛГАН ТАНТАНАЛИ МАЖЛИС

Қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштиришнинг қаҳрамонлик достони Ватанимизнинг тарихига, совет халқининг ажойиб зафарлари йилномасига абадий ёзилиб қолди. Илгари қақраб ётган ерларнинг қиёфаси партиянинг иродаси билан, совет кишиларининг фидокорона меҳнати билан тамомила ўзгарди. Бу ерларда совхозлар қад кўтарди, саноат корхоналари ва илмий марказлар барпо этилди, мамлакатнинг шарқидаги қўриқ районларда янги йирик ғалла кони вужудга келтирилди.

Ўртоқ Л. И. Брежнев қўриқ ерларнинг ўзлаштирилишини совет халқининг буюк жасорати деб атади. Бу — совет кишилари қаҳрамонона меҳнатининг ёрқин саҳифаси, интернационализм руҳида тарбиялаш мактабидир.

Барча қардош халқлар билан биргаликда Қозоғистон ССР меҳнаткашлари ҳам бепоён қўриқ даштларни ўзлаштиришга катта ҳисса қўшдилар. Қозоғистон ўтган йили мамлакатга бир миллиард пуддан ортиқ ғалла етказиб берди. Бунинг талайгина қисми қўриқ ерларнинг сахийлик билан берган неъматидир.

Қозоғистоннинг пойтахти Олмаота байрам либосида. 15 март куни Олмаотанинг Ленин номли саройида партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларининг Қозоғистондаги ишлаб чиқариш илғорлари ва жамоат ташкилотлари вакиллари иштироки билан тантанали мажлиси бўлди. Бу мажлис қўриқ ерлар ўзлаштирилишининг 20 йиллигига бағишланди.

Мажлис аҳли **Л. И. Брежнев**, **А. А. Гречко**, **Д. А. Кунаев**, **В. В. Шчербицкий**, **П. М. Машеров**, **Ш. Р. Рашидов**, **Г. В. Романов**, **М. С. Соломенцев** ўртоқларни гулдурос давомли қарсаклар билан кутиб оладилар. Президиумда улар билан бир қаторда Молдавия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **И. И. Бодюл**, Қирғизистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Т. Усубалиев**, Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ж. Расулов**, Туркманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **М. Ғ. Ғапуров**, ВЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари **Е. М. Тяжельников**, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси **Г. Э. Цуканов** ўтиришибди. Президиумда Қозоғистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси **С. Б. Ниёзбеков**, республика Министрлар Советининг Раиси **В. А. Ашимов**, республиканинг бошқа раҳбарлари ўлка ва область партия комитетларининг тантаналарга келган биринчи секретарлари бор эди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ **Д. А. Кунаев** тантанали мажлисни очиб, нутк сўзлади.

Ҳозирги тантанали ва унутилмас бир пайтда қўриқ ерларнинг меҳнаткашларини табриклаганликлари, уларнинг меҳнатига юксак баҳо бериб, бизни янги муваффақиятларга илҳомлантирганликлари учун, деди нотиқ, барча чўлқуварлар номидан КПСС Марказий Комитетига, СССР Олий Совети Президиумига, СССР Министрлар Советига қизғин миннатдорчилик изҳор қилишга ижозат бергайсиз. Вақтлар ўтар, аммо ўзининг энг яхши ўғил-қизларини бундан йигирма йил муқаддам қўриқ ва бўз ерларга юборган халқнинг хотирасида тилларда достон бўлиб қолган жасорат мангу яшайди.

Қозоғистоннинг бир ўзидагина қисқа вақт ичида асрлар бўйи қақраб ётган 25 миллион гектардан ортиқ ер ўзлаштирилди. Республика ўзининг бутун тарихида бундай миқёсларни илгари ҳеч қачон кўрмаган эди.

Қўриқ ерларга сарфланган куч ва маблағ жуда яхши самара берди. Бунинг натижасида мамлакатимизнинг шарқида янги йирик дон ва чорвачилик базасини вужудга келтириш, меҳнаткашларнинг фаровонлигини юксалтириш, социалистик Ватаннинг иқтисодий ва мудофаа қудратини кучайтириш имконияти туғилди.

Қозоғистон қўриқ ерлар ўзлаштирилишига қадар давлатга 70-80 миллион пуд дон сотар эди. Қўриқ ерлар ўзлаштирилиши ва КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленуми қарорлари муваффақиятли амалга оширилганлиги туфайли ўтган беш йилликда дон етиштиришнинг ўртача йиллик ҳажми КПСС XXIV съезди Директиваларида беш йилликнинг охирига мўлжалланган даражадан ошиб кетди. Ҳозирги вақтда давлатга ҳар йили ўрта ҳисобда 943,7 миллион пуд дон сотилмоқда, гўшт, сут, жун тайёрлаш эса уч баравардан зиёд ортди ва айни вақтда мол туёғи кўпайди. Қўриқ ерлар ана шундай катта самара берди!

Нотиқ яна қуйидагиларни айтади: партиямиз ва давлатимизнинг, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг атоқли арбоби, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Леонид Ильич Брежневнинг тантаналаримизда ҳозир бўлганлиги бугун биз учун жуда шарафдир. Бизда ҳар бир киши Леонид Ильични астойдил иззат-ҳурмат қилади. Қозоғистонликлар шундай ҳурмат қилиш учун алоҳида ҳуқуқларга эгадирлар. Чўлқуварларнинг йил сайин шавқ-завқ бахш этаётган қаҳрамонлик достони, республикамизнинг йил сайин мавж уриб ўсаётганлиги буни яққол исбот этувчи далилдир.

Қўриқ ерлар ўзлаштирила бошланган унутилмас йилларда Леонид Ильич Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетига бошчилик қилди. Леонид Ильичнинг ўзи қўриқ ерларни ўзлаштириш учун нечоғли кўп куч-ғайрат ва меҳнат сарф қилганлигини яхши биламиз.

Шу кунларда партия комитетлари жуда кўп хат олмоқдалар. Бу хатларда ўтмиш тарихи тилга олинади. Қўриқ ерларни ўзлаштирган ветеранлар — партия ходимлари, унутилмас ўша йилларнинг донғи кетган механизаторлари, қишлоқ хўжалик мутахассислари ўз хатларида Леонид Ильич билан учрашувлари ҳақида, унинг камтарлиги ва дилкашлиги ҳақида, меҳнат аҳлига чин кўнгилдан муносабатда бўлганлиги тўғрисида, унинг ўзига хос партиявий принципиаллик, талабчанлик ва тадбиркорлик, қолоқликка тоқат қилолмаслик каби ҳусусиятлари тўғрисида, буюк ташкилотчилик ва партия томонидан қўйилган ҳамма вазифаларни ҳал этишга чинакам ижодий ёндашганлиги тўғрисида зўр меҳр-муҳаббат ва самимият билан ёзадилар.

Ҳозир шулар тўғрисида фикр юритарканмиз, Владимир Ильич Лениннинг 1918 йил 30 январда ёзган хатининг мағзини чақиб кўрамиз. Владимир Ильич Ленин бу хатида Петроград Советига Шарқий Қозоғистонга жўнаб кетувчи биринчи чўлқуварларга ёрдам беришни, «тажрибали практик — ташкилотчини танлаб олиш»ни тавсия этган эди.

Леонид Ильич бизнинг республикамиз учун ҳақиқатан ҳам шундай тажрибали ташкилотчи бўлиб қолди. Леонид Ильичнинг буюк тажрибаси, чинакам большевикларга хос кенг миқёсда иш олиб борганлиги, халқни Марказий Комитет ва бутун партия теварагига жипслаштириш маҳорати мамлакатимиз меҳнаткашлари орасидагина эмас, чет элларда ҳам уни юксак ва муносиб обрўга сазовор қилди.

Леонид Ильич қўриқ ерларни ўзлаштириш учун кўп куч ва меҳнат сарф қилди. Қўриқ ерлар Совет Қозоғистонининг иккинчи номи бўлиб қолди.

Қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши Қозоғистоннинг бепоён даштларига ҳаёт бағишлаш билан чекланиб қолмади. У бутун республиканинг қиёфасини тубдан ўзгартириб, унинг янги чўққилар сари жадал парвозини тезлаштириб ҳам юборди.

Қўриқ ерлар — ғалла конигина эмас. Қўриқ ерларда кўп тармоқли индустрия ҳам мавж уриб ўсмоқда. Бу ерларда неча ўнлаб янги замонавий шаҳарлар, неча юзлаб ишчи посёлкалари қад кўтарди, ноёб кон ва карьерлар, канал ва водоводлар вужудга келтирилди. Бу ерларда янги қурилишларнинг буюк манзарасини, ҳаётнинг ҳар бир соҳаси мисли кўрилмаган даражада юксалиб, равнақ топганлигини кўрамиз. Қўриқ ерларда ажойиб кадрлар етишди. Қўриқ ерлар замонамизнинг тўлқинлантирувчи манзараси. Келажагимизнинг зўр иштиёқ бахш этувчи истиқболларидан далолат беради.

Кенг кўламда кураш олиб бормай туриб ва ленинча миллий сиёсат ғалабаларисиз социалистик даврнинг тўлиқ портретини яратиш мумкин бўлмаганидек, қўриқ ерларни очмай ва ўзлаштирмай туриб ҳам, ана шу давр портретини яратиб бўлмайди ва яратиш мумкин эмас.

Д. А. Кунаев яна қуйидагиларни айтди: КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати қўриқ ерларни очиш учун жуда кўп одам кучлари ва моддий ресурсларни сафарбар қилдилар.

Қўриқ ерлар ўзлаштира бошланган биринчи кунларданоқ ҳамма жойда сиёсий иш ва ташкилотчилик иши қизитиб юборилди. Қозоғистон Компартияси Марказий Комитети, деб таъкидлади нотиқ, ана шу мураккаб ва кўп қиррали ишларнинг ҳаммасини Леонид Ильич Брежневнинг бевосита раҳбарлигида амалга оширди. Қўриқ ерларнинг ветеранлари ҳозирги кунда ўзаро суҳбатлашганларида Леонид Ильични чўлқуварларнинг бош қўмондони, ўзларини эса унинг қўриқ ердаги полкдоши деб атаётганликлари бежиз эмас.

Биз, қозоғистонликлар қисматимиз қўриқ ўлка билан боғланганлигидан бугунги кунда маънавий жиҳатдан ғоятда мамнунмиз. Қўриқ ўлкага биринчи келганлар —ҳали ҳайдалмаган қўриқ ерларнинг дастлабки жангчилари ўлкани бу ерда қадимдан яшаётганлар билан бирга ўзгартира бошладилар. Республика ва бутун мамлакатнинг минг-минглаб ёш меҳнаткашлари бугунги кунда ўшалардан намуна оляптилар эртага ҳам намуна олаверадилар.

Партиянинг иродаси, юрак амри билан сермашаққат ва эртаклардагидек бой қўриқ ерни биринчи бўлиб очганларнинг жасоратини совет халқи ҳеч қачон унутмайди!

Мана 20 йилдирки, қўриқ ер турли миллатларга мансуб минг-минглаб кишиларнинг абадий жонажон ўлкаси бўлиб қолди. Леонид Ильич Брежнев қўриқ ерларни ўзлаштириш тўғрисида гапирганида, ҳамиша қаҳрамонона эпопеянинг интернационал характерини таъкидлайди. Қўриқ ер очиш, дарҳақиқат, Советлар мамлакатидаги барча халқлар бир ёқадан бош чиқариб ишлаганлигининг тимсоли бўлди. Қўриқ ернинг харитаси ўша кишиларнинг меҳнати туфайли ўзининг янги номларида улуғ Ватанимиз харитасини такрорлади.

Бугун улуғ рус халқига — аҳил ва тенг ҳуқуқли Совет оиласида катта оғамиз ва дўстимизга энг самимий миннатдорчилик сўзларимизни айтамиз, дейди нотиқ. Жаҳонга улуғ Ленинни берган рус халқи қўриқ ер достонида ҳам мамлакатимиздаги барча қардош халқлар учун суянган тоғ ва орзу-умид, мардлик, меҳнатсеварлик ва беғаразликнинг, ажойиб қалб ва сезгир юрак саховатининг энг яхши тимсоли бўлиб қолди. Қозоқ халқи улуғ рус халқи билан кўпдан бери абадий ва мустаҳкам дўстлик иплари, ҳақиқий қардошлик иплари туфайли боғлангандир, бу дўстлик ва қардошлик севикли Ватанимизнинг бахт-саодати, барча авлодлар бахт-саодати, коммунизм йўлида бундан буён ҳам мустаҳкамланиб бораверади.

Биз қувончларимизга шерик бўлишдан ташқари олдимизда турган катта амалий вазифаларни КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Леонид Ильич Брежнев иштирокида муҳокама қилгани Советлар мамлакатидан Қозоғистон диёрига келган ҳамма вакилларни мамнуният билан табриклаймиз.

Д. А. Кунаев доимий саховатли ёрдамлари ва мададлари учун партия, совет ва касаба союз ташкилотларига, Москва, Ленинград, Россия Федерацияси, Украина, Белоруссия, Ўрта Осиё, барча қардош республикалар, ўлкалар ва областларнинг меҳнаткашларига самимий миннатдорчилик изҳор қилди, КПСС XXIV съездининг тарихий қарорларини амалга оширишда уларга янги-янги катта муваффақиятлар тилади.

Азиз Леонид Ильич, қўриқ ердаги шонли жасоратга бағишланган тантаналарда қатнашаётганлигингиз учун сизга яна бир марта катта раҳмат, дейди нотиқ.

Ўртоқ Д. А. Кунаевнинг нутқи қарсаклар билан неча бор бўлиниб турди.

Тантанали мажлис очиқ деб эълон қилинади. Совет Иттифоқи ва Қозоғистон ССРнинг Давлат гимнлари янграйди.

Тантанали мажлис қатнашчилари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросини баланд руҳ билан, гулдурос қарсаклар остида фахрий президиумга сайлайдилар.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневга сўз берилади. Ҳамма ўрнидан туради. Залда қизғин қарсаклар узоқ тинмайди.

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ нутқи

Ҳурматли ўртоқлар!
Азиз чўлқуварлар!
Дўстлар!

Бугун бу ерда, сизларнинг орангизда, қўриқ ерларни очган кишилар орасида бўлиш менга зўр мамнуният бахш этади. (**Қарсаклар**). Партиямиз Марказий Комитети ва унинг Сиёсий бюроси номидан сизларни ва қўриқ ерлардаги барча кишиларни ана шу катта ва муҳим иш бошланганлигининг 20 йиллиги билан самимий табриклашга ва қутлашга ижозат бергайсизлар. (**Давомли қарсаклар**).

Қўриқ ветеранлари ўша дамларни яхши эслайдилар. Этни жунжитувчи дашт шамоли, бўронлар ва совуқлар, қор устига тикилган чодирлар, далалардаги дастлабки жўяклар ва янги посёлкаларнинг дастлабки кўчалари, кечаю-кундуз иш билан ўтган кунлар, кўпинча бедор ўтган тунлар. Ўшандан бери орадан 20 йил вақт ўтди... Аммо қўриқ ерларнинг дастлабки гектарлари қандай забт этилганлигини ва қўриқ ерларда ғалланинг дастлабки тонналари қандай етиштирилганлигини унутиб бўлмайди. Қалб қўри сарфланган ишларни унутиб бўлмайди. (**Қарсаклар**).

Социалистик Ватанимизнинг тарихини меҳнат аҳиллари яратганлар ва яратмоқдалар. Бу тарихни Днепр ГЭСи ва Магниткани қурганлар, Турксиб ва Қорақум каналини ўтказганлар, Ўзбекистондаги Мирзачўлни яшнаб турган воҳага айлантирганлар, эндиликда Камаз корпусларини барпо этаётганлар ва Тюмень нефтини қазиб чиқазаётганлар яратдилар ва яратмоқдалар. Қаҳрамонона зафарларнинг шонли сафида қўриқни забт этганларнинг меҳнатдаги шижоати муносиб ўрин олади. (**Қарсаклар**).

Қозоғистондаги, Олтой ва Красноярск ўлкаларидаги, Новосибирск ва Омск областларидаги, Поволжье, Урал ва Узоқ Шарқдаги, мамлакатнинг бошқа районларидаги қўриқ ва бўз ерлар ўзлаштирилганлиги совет халқи бунёдкорлик меҳнати йилномасидаги энг ёрқин саҳифаларнинг бири бўлди. Асрлар бўйи ҳувуллаб ётган ерларда юзлаб совхозлар барпо этилди, саноат корхоналари қурилди, замонавий илмий марказлар тузилди. Бу эса мамлакатнинг шарқида янги катта ғаллакорлик базасини барпо этиш имконинигина бериб қолмай, шу билан бирга катта-катта районларнинг экономикаси, маданияти, бутун қиёфасини тубдан ўзгартириб ҳам юборди.

Рус тилига, Советлар мамлакатидаги бошқа халқларнинг тилларига «целинник» — «чўлқувар» деган янги сўз мустаҳкам ўрнашиб қолди. Бунинг маъноси шуки, азиз чўлқувар ўртоқлар, сизларнинг меҳнатингиз халқ хотирасида абадийлашди. (**Қарсаклар**). Бундан ҳам юксакроқ мукофот йўқ ва, эҳтимол, бўлмаса ҳам керак! (**Давомли қарсаклар**).

Тарихий воқеаларнинг, катта сиёсий қарорларнинг чинакам аҳамияти, одатда дарров, кетма-кет аниқлана бермайди, балки кейинроқ, ниятлар билан олинган натижаларни қиёс қилиш, шу воқеалар ва қарорларнинг турмушнинг бирон-бир соҳасига ўтказган ҳақиқий таъсирини баҳолаш мумкин бўлиб қолганидан кейин аниқланади. Тарихий масофа икир-чикирларни, жузъий нарсаларни унчалик сезилмайдиган қилиб юбориб, шу тариқа бош ва асосий натижани яхшироқ, яққолроқ кўриш имконини беради. Қўриқни ўзлаштиришни назарда тутадиган бўлсак, ўртоқлар, асосий натижа шуки, партия ўртага қўйган муҳим, актуал вазифани коммунистлар, халқимиз муваффақиятли ҳал этдилар. (**Қарсаклар**).

50-йилларнинг бошларидаги вазиятни эсга олайлик. Ўша вақтда ғалла етиштиришнинг аҳволи жиддий ташвиш туғдираётган эди. Дон экинларининг ўртача ҳосилдорлиги гектар бошига 9 центнердан ошмас эди. 1953 йилда 31,1 миллион тонна дон тайёрланди, аҳолини таъминлаш ва давлатнинг бошқа эҳтиёжлари учун эса 32,4 миллион тонна дон сарф қилинди. Давлат резервларининг бир қисмидан фойдаланишга тўғри келди.

Қийинчиликларни бартараф этиш учун жуда кескин чораларни ғоят шошилинч равишда кўриш керак эди. Шундай бир шароитда партия ҳамма қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини оширишга эътиборни пасайтирмаган ҳолда, экинзорларни анча ва тез кенгайтириш вазифасини биринчи ўринга қўйди.

Умуман олганда бу янги проблема эмас эди. Владимир Ильич Ленин бўш ётган ерларни ўзлаштириш зарурлиги ва мумкинлигини неча марталаб таъкидлаган эди. Маълумки, революциядан аввалги Россияда катта-катта территориялар, айниқса, чекка ўлкалардаги территориялар бўш ётар эди. Буржуа тадқиқотчилари бу ерларнинг иқлим шароитлари улардан фойдаланиш имконини бермайди, деб даъво қилар эдилар. Ленин бу даъволарни рад этди. Бу ерлар «...**табиий** хусусиятлари сабабли эмас.., балки техникани турғунликка, аҳолини ҳуқуқсизлик, забунлик, жаҳолат, ночорликка маҳкум этувчи... хўжаликнинг **ижтимоий** хусусиятлари оқибатида» яроқсиз бўлиб ётибди, деб таъкидлади у.

Октябрь революцияси қишлоқ хўжалигининг «ижтимоий хусусиятларини» тубдан ўзгартирди ва шу тариқа янги ерларни ўзлаштириш учун шароит яратди. 1940 йилга келиб бутун экин майдони 1913 йилга нисбатан 32,4 миллион гектар кўпайди. СССРнинг ер запасини ўзлаштиришнинг навбатдаги босқичи 50-йилларнинг ўрталарида бошланди. Айни шу йилларда қўриқ ерларда ғалла етиштириш эҳтиёжи бу тарихий вазифани бажаришнинг реал имконияти билан бирга қўшилди.

Россия Федерациясининг ўлкалари ва областларида, Қозоғистонда, бошқа республикаларда 1953 йилнинг охири — 1954 йилнинг бошларида ўтказилган кенгашлар партиянинг қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш йўлини коммунистлар маъқуллаётганликларини ва қўллаб қувватлаётганликларини кўрсатди, Шу билан бирга вақтдан ютишга, моддий чиқимларни тезроқ қоплашгагина эътибор бериб қолинмасдан, айни вақтда янги ерларни иқтисодий жиҳатдан ҳар томонлама ўзлаштиришнинг муҳимлиги ҳам таъкидланди.

1954 йилда эсингизда бўлса керак, КПСС Марказий Комитетининг февраль-март Пленуми республикалар, ўлкалар, областларнинг таклифларини умумлаштириб, «Мамлакатда дон етиштиришни янада кўпайтириш тўғрисида ҳамда қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш ҳақида» қарор қабул қилди. Гарчи қўриқдаги ишлар бундан аввалоқ бошланганлиги маълум бўлсада. Пленум қароридан кейин қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш учун бошланган жанг кенг жабҳа бўйлаб авж олиб кетди. Бу жангда партия ютиб чиқди. Совет кишилари Марказий Комитетнинг даъватини ўзларининг жонажон, азиз ишлари деб билганликлари учун ҳам партия бу жангда ютиб чиқди. (**Қарсаклар**).

(Давоми 2-бетда).

ПАРТИЯ БИЛАН ХАЛҚНИНГ БУЮК ЖАСОРАТИ

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

(Боши биринчи бетда).

Ўртоқлар, мен «жанг» сўзини тасодифан ишлатганим йўқ. Қўриқ ерларга биринчи бўлиб келган кишилардан худди фронтчилар сингари ҳам мардлик, ҳам фидокорлик, ҳам жасоратга шайлик, ҳам партияга, Ватанга чексиз садоқат талаб қилинар эди. (Қарсаклар). Қўриқ ерлардаги дастлабки йиллар юз минглаб кишиларнинг — коммунистлар ва партиясизларнинг, кексалар ва ёшларнинг, хуллас ўзлари туғилиб ўсган жойларини ташлаб, шаҳарлардаги роҳат-фароғатдан воз кечиб, қариндош-уруғлари ва ёр-биродарлари билан хайрлашиб, бирон марта плуг ўтмаган ерларни ғалла беришга мажбур этиш учун келган ҳамма кишиларнинг тақдирини бутунлай ўзгартириб юборди. Ишнинг муваффақиятини ана шу кишилар ҳал этишди. (Қарсаклар).

Бу ерда, шу залда кўпгина таниш кишиларни кўриб турибман. Биз улар билан далаларда ва қурилишларда, чодирларда ва кўчма устахоналарда, колхоз ва совхозларда, партия активлари ва йиғилишларида учрашганмиз. Ўзларингизга маълумки, ўртоқлар, бундан йигирма йил муқаддам, 1954 йил февралида партия мени Қозоғистонда ишлаш учун юборди. Ана шундай катта иш менга ишониб топширилганлиги билан фахрланаман, (Давомли қарсаклар). унутилмас, кунларни — жуда қийин ва шу билан бирга ҳақиқатан ҳам бахтиёр кунларни завқ билан эслайман. (Давомли қарсаклар).

Янги кўчиб келган кишиларнинг шовқин-суронли учрашувлари ҳам, қайноқ ҳаётнинг ўзида туғилган янги қўшиқлар ҳам бўлди. Жасорат романтикаси ҳам, кашшофларнинг чинакам ғайрат-шижоати ҳам юзага чиқди. (Қарсаклар). Қийинчиликлар бартараф этилганда, чекинтирилгандагина кишига насиб бўладиган ажойиб ишонч туйғуси ҳам келди. Бундай қийинчиликлардан жуда кўпини бартараф этишга тўғри келди. Бир неча ой мобайнида юз минглаб янги кишиларни қабул қилиб олиш, уларни бошпана билан таъминлаш, тирикчиликни йўлга қўйиш, совхозлар, элеваторлар, йўллар, кўприклар қуришга киришиш лозим эди. Аввал бошда баъзи ишлар унчалик қовушмади, нуқсонлар ва англашилмовчиликлар келиб чиқди, хатолар ҳам содир бўлди.

Қийинчиликларни, бунинг устига аллақачонлар ўтмишда қолиб кетган қийинчиликларни қувончли байрам кунида эслаб ўтишнинг нима ҳожати бор, деб сўрашлари мумкин. Бундай гапга қўшилиб бўлмайди. Агар биз қийинчиликлар тўғрисида гапирмасак, уларни камайтириб кўрсатсак, шу тариқа чўлқуварлар жасоратининг аҳамиятини беихтиёр пасайтириб қўйган бўламиз. (Қарсаклар). Бу ердаги иш эса жуда аниқ маънодаги жасорат бўлди. Қўриқ ветеранларидан бири Федор Трофимович Моргун бу ҳақда жуда яхши ёзибди: «Абадул-абад тош қотиб ётган ер ҳамон қайсарлик қилар эди... Аммо одамларнинг матонати ернинг ўжарлигидан ўткирроқ бўлиб чиқди!» (Қарсаклар). Тўғри, қўрқоқ одамлар ҳам учради, улар жуфтакни ростлаб қолишди, машаққатлардан қочишди. Гарчи бундай одамлар жуда оз учраган бўлса-да, улар ҳақида нима дейиш мумкин? Қўриқ заиф иродали кишилардан тозаланди, ишлар тағин ҳам юришиб кетаверди. (Давомли қарсаклар).

Орадан уч йил ўтгач қўриқ ва бўз ерлар ўзлаштирилаётган асосий районларда 32 миллион гектардан кўпроқ ер ҳайдаладиган бўлди. Мамлакатда ялпи дон ҳосили 1953 йилдаги 82.5 миллион тоннадан 1956 йилда 125 миллион тоннага, дон тайёрлаш эса 31 миллион тоннадан 54 миллион тоннага етди. (Қарсаклар).

Қўриқ очиш чинакам умумхалқ иши бўлиб қолганлиги туфайлигина бундай суръатларга эришиш мумкин бўлди. Ҳамиша бўлганидек, бу ишда ҳам ишчилар синфи ҳал қилувчи роль ўйнади. Ишчилар синфи ўзининг энг яхши кадрларини чўлқуварлар сафига қўшди, бу ишга уюшқоқлик ва пролетар интизомини бахш этди. Мамлакатнинг саноат марказларида партия ташкилотлари раҳбарлигида, касаба союзлари ва комсомолнинг актив иштирокида янги ерларни забт этиш учун керакли техникани муддатидан аввал ишлаб чиқаришдан иборат ватанпарварлик ҳаракати кенг қулоч ёзди. Азалдан деҳқончилик билан шуғулланиб келган районлар қўриқ ерларга тажрибали ғаллакорлар ва механизаторларни юборишди. Зиёлилар партиянинг даъватига лаббай деб жавоб бердилар. Совет Армияси сафидан бўшаган жангчилар, олий ўқув юртларининг ва техникумларнинг студентлари, ҳунар-техника билим юртларининг ўқувчилари жуда катта роль ўйнадилар. Қўриқ ерларни ўзлаштиришга киришилган дастлабки йилларнинг ўзида бу ерларга бир миллионга яқин кўнгиллилар келишди.

Комсомол бу қийин ишга ўзининг энг яхши вакилларини юборди. 500 мингдан ортиқ йигит ва қиз комсомол йўлланмалари билан, қалб амри билан қўриқ ерларни ўзлаштиришга келдилар. Қўриқни ўзлаштиришга катта ҳисса қўшганлиги учун Ленин комсомоли Ватаннинг олий мукофоти — Ленин ордени билан мукофотланди. (Қарсаклар).

Совет студентлари қўриқ ерлардаги совхозларни янада ривожлантиришга ҳақиқатан ҳам ажойиб саҳифа ёздилар. Неча минглаб студентлар далаларда ва қурилиш отрядларида кўп йиллардан бери меҳнат қилмоқдалар ва виждонан ишламоқдалар. Ўртоқлар, бу студентларнинг қўриқ ерларга қандай наф келтираётганлигининг ўзигина эмас, шу билан бирга қўриқ ерлар ана шу йигит ва қизларга қандай фазилатларни бахш этаётганлиги ҳам биз учун муҳимдир. Улар бу ерларда меҳнат мактабидан ўтиб, жисмоний жиҳатдан чиниқмоқдалар, чинакам давлат ишида қатнашмоқдалар, катта сиёсий ва маданий иш олиб бормоқдалар.

Бу ишлар бутун умр уларнинг эсида сақланиб қолади, ўртоқлар. (Давомли қарсаклар).

Қўриқ ерларни ўзлаштиришда ҳамма иттифоқдош республикалар, мамлакатимизнинг барча областлари актив қатнашдилар. Қўриқ ерлар интернационал тарбиянинг чинакам мактаби бўлиб қолди, бу ерда мамлакатимиздаги ҳамма халқларнинг вакиллари деҳқонларнинг доно тажрибасини, меҳнат маҳоратини, ғалаба қозонишга бўлган қатъиятини мужассамлаштирдилар. (Қарсаклар). Қўриқ ерлардаги кўпгина совхозларга «Московский», «Ленинградский», «Киевский», «Минский», «Днепропетровский», «Горьковский», «Харьковский» сингари номларнинг берилганлиги уларнинг бамисоли туғилиш тўғрисидаги гувоҳномасидир, уларни ким барпо этганлигининг далилидир. (Қарсаклар). Москва, Ленинград, Украина, Белоруссия партия ташкилотларининг ҳиссасини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Улар Қозоғистон диёрининг ўзида юзлаб янги совхозларни тузишга кўмаклашдилар.

Ўртоқлар! Шу кунларда Москва шаҳар партия ташкилоти ўзининг партия конференциясини ўтказмоқда. Ватанимиз пойтахтининг коммунистларига меҳнатда катта муваффақиятлар тилаб, қўриқ ерларни ўзлаштиришга қўшган бебаҳо ҳиссалари учун уларга миннатдорчилик билдирайлик, деган таклифимни сизлар қўллаб-қувватлайсизлар, деб умид қиламан. (Давомли қарсаклар).

Янги ерларни янги одамлар обод қилишади. Аммо, қўриқ забткорлари тўғрисида гапирганда, бу районларга Ватанимизнинг ҳамма томонларидан келган кишиларгина назарда тутилмайди. Биз қадимий Қозоғистон, Сибирь, Урал, Поволжье даштларининг туб аҳолиси, эгалари ва азалдан шу ерда яшаб келаётган кишилари қилган фидокорона меҳнат тўғрисида ҳам зўр ҳурмат туйғуси билан гапирамиз. (Қарсаклар). Улар янги кўчиб келган кишиларни меҳмондўстлик билан самимий кутиб олдилар, улар билан қўлни-қўлга бериб ишладилар, бутун кучларини умумий мақсад — мамлакатнинг янги жуда бой ғалла конини барпо этиш мақсадига сарфладилар (Қарсаклар).

Қўриқ ерлар ўзлаштирилганлиги мамлакатимизда яшовчи халқларнинг дўстлиги ва ўзаро ёрдами ленинча сиёсатининг — партия ярим асрдан кўпроқ вақтдан бери изчиллик билан ўтказиб келаётган сиёсатнинг яққол тимсоли бўлди. Ватан ҳар бир Совет республикасининг бу сиёсатни амалга оширишга қўшган ҳиссасини муносиб баҳолади — улуғ Иттифоқимизнинг эллик йиллиги нишонланган йилда уларнинг ҳаммаси Халқлар дўстлиги ордени билан мукофотланди. (Қарсаклар). Совет Қозоғистонига юксак мукофотни топшириш бахтига мен муяссар бўлдим! Бугун ҳам шуни яна бир карра таъкидламоқчиманки, қозоқларнинг ва мамлакатимиздаги деярли бошқа ҳамма миллатлар вакилларининг ялпи куч-ғайратлари билан очилган қўриқ — социалистик интернационализмнинг ажойиб намунасидир. (Давомли қарсаклар).

Қўриқнинг шонли юбилейини нишонлаш билан биз мамлакатимиз ишчилар синфининг, колхозчи деҳқонларининг, совет зиёлиларининг, қўриқ ерларни ўзлаштиришга ўз ҳиссасини қўшган ҳамма кишиларнинг хизматларига таҳсин айтамиз. (Қарсаклар). Биз қаҳрамонона эпопеянинг барча қатнашчиларига — ерни ҳайдаган, уруғ ташлаб, ғаллани ўриб олган кишиларга, уйлар, ғалла омборлари, устахоналар қурган, электр симларни тортган кишиларга таҳсин айтамиз, болаларга таълим ва тарбия берганларга, чўлқуварларнинг сиҳат-саломатлиги тўғрисида ғамхўрлик қилганларга таҳсин айтамиз. Ҳаммаларингизга бутун халқ номидан жуда катта раҳмат! (Давомли қарсаклар).

Ўртоқлар! Мамлакатимиз олдида, халқимиз олдида янги масъулиятли вазифалар пайдо бўлганида ҳамиша коммунистлар пешқадамлик қилиб келдилар. Қўриқда ҳам шундай бўлди. Партиянинг даъвати турли ёшга, миллатга мансуб бўлган, билими, малакаси, ҳаёт тажрибаси ҳар хил бўлган одамларнинг жуда катта оммасини ҳаракатга келтирди. Уларни бирлаштириш, уларнинг меҳнатини уюштириш, ягона мақсадга йўллаш, уларни юзлаб аҳил ва жанговар коллективларга жипслаштириш учун партиявий, ташкилотчилик ва мафкуравий ишнинг шунга монанд формаларини ҳам қидириб топиш лозим эди. Худди шундай формалар топилди ҳам.

Ўша йилларнинг мураккаб шароитларида партиямизга хос бўлган ҳислатлар: омма билан чамбарчас алоқа, уларнинг ювозига доимо қулоқ солиш, улардан ўрганиш, илғор тажрибани танлаб олиб, қўллаб-қувватлаш, ҳамма нуқсонларга қарши муросасиз кураш олиб бориш, камчиликларни дадил, ошкора танқид қилиш сингари фазилатлар айниқса равшан намоён бўлди. Партиянинг қўриқни забт этиш йилларидаги бутун фаолияти ўз натижалари жиҳатидан жуда катта, буюк новаторлик ишининг намунаси бўлди (Қарсаклар).

Қўриқ ерларнинг юбилейи кунида қўриқдаги областлар ва район-ларнинг область ва район партия комитетлари, совхозлар ва колхозлардаги бошланғич партия ташкилотлари, қўриқ ерлардан мўл ғалла ҳосили олиш учун бўлган курашнинг доимо олдинги марраларида бўлган коммунистларнинг хизматларига таҳсин айтиш ўринли ва адолатли бўлади. (Давомли қарсаклар).

Ўртоқлар! У ёки бу иқтисодий тадбирнинг натижаларини ишчанлик билан холисона баҳоламоқ учун рақамларга мурожаат қилиш керак. Бугун ҳам шундай қилиш фойдали бўлади, деб ўйлайман. Хўжалик оборотига жами 42 миллион гектарга яқин ер киритилганлиги ўзларингизга маълум. Йигирма йил мобайнида қўриқ ерлар салкам 31 миллиард пуд дон ва қишлоқ хўжалигининг бошқа кўпгина маҳсулотларини берди. (Қарсаклар). Бу ерларда биз асосан товар ғалла етиштириб олаётганлигимиз айниқса муҳимдир. Шуни айтиш кифоя қиладики, ҳозир мамлакатда тайёрланаётган доннинг 27 процентини янги ўзлаштирилган ерлар бермоқда. (Қарсаклар).

Ўтган йиллар мобайнида қўриқдаги ҳамма районларнинг колхоз ва совхозлари мустаҳкамланиб, камол топди. Бу гап Қозоғистонга ҳам табиий равишда тааллуқлидир. Кейинги уч йил мобайнида республика колхоз ва совхозлари давлатга 2 миллиард 831 миллион пуд ғалла сотдилар. (Қарсаклар). Шуни эслатиб ўтайки, қўриқ ерларни ўзлаштиришга киришишдан аввалги уч йил мобайнида республикада атиги 321 миллион пуд ғалла харид қилинган эди. Икки ўртадаги тафовут жуда катта эканлигини кўриб турибсизлар.

Янги ерларни ўзлаштириш шу районлар экономикаси ва маданиятининг ҳамма тармоқларини юксалтиришни жадаллаштирди. Масалан, Қозоғистонда кейинги 20 йил ичида саноат ишлаб чиқариш ҳажми 7,2 баравар кўпайди. Қўриқ ерларда ҳозир қад кўтариб турган ўнлаб янги шаҳар ва юзлаб ишчи посёлкаларида миллион-миллион кишиларнинг маишати ва турмуши учун ҳамма замонавий шароитлар яратилган.

Ўртоқлар, ҳозирги қўриқ ерлар фақат ғалла, сут ва гўштгина бериб қолмай, илгари бўм-бўш бўлган кенг территорияларда қарор топган замонавий социалистик ҳаёт образи ҳамдир. Бу, аввало, ана шу ерларда ажойиб кишилар ўсиб тарбия кўрганлигидан далолат беради, албатта.

Қўриқ ерлар кўп кишиларга ҳаёт йўлланмаси берди. Неча ўнлаб ва неча юзлаб тракторчилар, комбайнчилар, бинокорлар совхозларнинг директорлари, бош мутахассислари, партия ва совет ходимлари бўлиб қолди. Аммо биз қўриқ ерлар кишиларни камолотга эриштирганлиги тўғрисида гапирганимизда, биз уларнинг ўсишини фақат хизмат рўйхатига қараб чамалаб кўрмаймиз. Ўсишнинг худди шу қадар муҳим бўлган олижаноб бошқа тури ҳам бор. Мен бунда маънавий жиҳатдан чиниқишни, маҳоратнинг юксалишини, ахлоқий камолотни кўзда тутаман.

Қўриқ ерлар образли қилиб айтганда жуда мўл ҳосил бериб, қозоғистонлик Николай Семёнов, Оренбург областидан Василий Задойний, Красноярск ўлкасидан келган Евгения Кобежикова, Новосибирск областидан Василий Устюжанин, Волгоград областидан Александр Соколов ва Василий Рубан, Саратов областидан Василий Головацкий, Ростов областидан Петр Нужнов, олтойлик Семён Пятница, Варвара Бахолдина, Федор Чабанов, Ставрополь ўлкасидан Пётр Боштавой, бошқирдистонлик Сафо Истамгалин, Омск областидан Петр Зародиш ва Иван Кобзарь каби жуда кўп кишиларни етиштирди.

Қўриқ ерлардаги яна кўпгина ажойиб кишиларнинг номини айтиш мумкин. Булар қаҳрамон кишилар, қўриқ ерларда яшовчиларга чинакам хос характерга эга бўлган кишилардир. (Қарсаклар). Ана шу характерни мужассамлаштирувчи ҳеч бўлмаса уч ўртоқ тўғрисида гапириб ўтмоқчиман.

Украиналик комсомол аъзоси Михаил Довжик қўриқ ерларга биринчилар қатори келди ва дарҳол трактор бригадасига бошчилик қилиб, зўр ғайрат билан ишлай бошлади. У ўз фаолияти давомида кўпгина шонли ташаббуслар кўрсатди. Минг-минглаб кишилар ана шу ташаббусга қўшилдилар ва қўшилмоқдалар. У ҳозирги пайтда ҳам бригадир бўлиб ишламоқда. Аммо Михаил Довжик йигирма йил давомида ўзининг кўп қардошлари билан бир қаторда давлат нуқтаи-назаридан чуқур фикр юритувчи, ўз ишининг моҳир устаси, моҳир тарбиячи ва ташкилотчи бўлиб қолди. Михаил Егорович Довжик Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси қилиб сайланди. Ватан уни Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони билан тақдирлади. (Қарсаклар).

Янги ерлар ўзлаштирила бошлаган дастлабки куз фаслидаёқ тракторчи ва комбайнчи Жонсултон Демеевнинг номи ҳаммага маълум бўлиб қолди. Энг тажрибали механизаторларнинг бири, қўриқ ерлар ветерани, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Жонсултон Демеев ҳозирги кунда ҳам ўзининг фахрли постида комбайн штурвалини бошқариб боряпти. (Қарсаклар).

Қўриқ ерларнинг яна бир ватанпарвари Иван Иванович Иванов тўғрисида ҳам гапирмай ўтолмайман. У Ленинградда туғилган. Уруш вақтида ўн тўққиз ёшдаги бу йигит жонажон шаҳарини ҳимоя қилди. Оғир ярадор бўлиб, икки оёғидан ажралди. Узоқ вақт даволанганидан кейин Қозоғистонга келиб бу ўлканинг фарзанди бўлиб қолди ва механизатор бўлиб ишлай бошлаганига йигирма йилдан ортиқ вақт бўлди. У жуда яхши ишламоқда. Унинг жанговар мукофотлари қаторига қўриқ ерлардаги меҳнат жасорати учун берилган мукофотлар — иккита Ленин ордени ва Қаҳрамоннинг Олтин юлдузи қўшилди. (Давомли қарсаклар).

Ватан чўлқуварлардан кўпгинни фидокорона меҳнатига юқори баҳо берди. Чўлқуварлардан 272 киши Социалистик Меҳнат Қаҳрамони деган юксак унвон олишга сазовор бўлди. 96.965 киши орден ва медаллар билан мукофотланди. Бир миллион 340 минг киши «Қўриқ ерларни ўзлаштирганлик учун» медалини олганлиги каби факт ҳам совет кишилари қўриқ ерларни забт этишда оммавий, актив қатнашганликларидан далолат беради. (Қарсаклар).

Советлар мамлакатининг Ленин партияси тарбиялаб ўстирган донгдор кишиларига шон-шарафлар бўлсин! (Гулдурос қарсаклар).

Сизларга маълумки, қўриқ ерлардаги 30 совхоз, колхоз ва илмий муассасалар ишлаб чиқаришда эришган катта муваффақиятлари учун ва қўриқ ҳамда бўз ерлар ўзлаштирилишининг 20 йиллиги шарафига орденлар билан мукофотланди.

Мукофотланганларни самимий муборакбод қилиш ва уларга янги муваффақиятлар тилашга ижозат бергайсиз! (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Ҳар бир юбилейни қилинган ишларга баҳо бериб, ҳал этилиши лозим бўлган вазифалар тўғрисида фикр юритиш учун бир важ деб қараш каби яхши традициямиз бор. Қўриқ ерлар ўзлаштирилишининг 20 йиллиги бутун қишлоқ хўжалигининг аҳволи ва истиқболлари тўғрисида жиддий гаплашиб олиш учун яхши важ эканлиги тамомила тушунарли бир ҳолдир.

Партиямизнинг тарихига мурожаат қилар эканмиз, аграр сиёсат ҳамиша партиянинг диққат марказида турганлигини кўрамиз. Бу табиий бир ҳол. Бунда гап ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини таъминлайдиган ва пролетар революциясининг ғалабасига, социалистик ўзгартишларни амалга ошириш ва янги жамият қуришга қаратилган партия сиёсий йўлининг муҳим таркибий қисми тўғрисида бораётир.

Тарихнинг ҳар бир босқичи ўзига хос вазифаларни илгари суриб келди, албатта. Бу вазифалар мамлакатдаги социал ва сиёсий вазиятнинг ўзига хос хусусиятлари билан, мамлакатнинг эҳтиёжлари ва имкониятлари билан белгиланади. Ҳозирги босқич ҳам шундай вазифаларни илгари сурди. Совет жамияти коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш даврига кирган бир пайтда социалистик саноат, маданият, фан ва техниканинг мавж уриб ўсиши билан қишлоқ хўжалигининг қолоқлиги ўртасида номутаносиблик пайдо бўлганлиги жуда аниқ кўриниб қолди. Узоқ вақт мобайнида — қисман объектив сабабларга кўра, қисман эса ўтмишда йўл қўйилган хатолар важидан қишлоқда ҳал этилмаган кўпгина проблемалар вужудга келди. Улар қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг юксалишига тўсқинлик қилди, умуман халқ хўжалигининг ривожланишига ҳалақит берди.

Буларнинг ҳаммаси партия ва унинг Марказий Комитети зиммасига алоҳида масъулият юклади, биздан қишлоқ хўжалигининг муттасил юксалишини, қишлоқ хўжалик меҳнати характерининг ўзгартирилишини, қишлоқ қиёфасини ўзгартиришни таъминлайдиган аграр сиёсат ишлаб чиқишни талаб этди. Биз КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленумидан бошлаб бундай сиёсатни ишлаб чиқиш билан астойдил шуғулландик, бу сиёсатнинг ишлаб чиқаришни ўстиришни рағбатлантирадиган иқтисодий шарт-шароитларни вужудга келтириш, шу жумладан тайёрлашнинг янги тартибини ўрнатиш, ажратиб бериладиган капитал маблағларни кескин суратда кўпайтириш, қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш, химиялаштириш ва ерларни мелиорациялаш юзасидан узоқ вақтга мўлжалланган комплекс программани амалга ошириш, қишлоқ хўжалик фанини ривожлантириш, ташкил этиш ва бошқариш формаларини такомиллаштиришдан иборат асосий масалаларини қадамба-қадам ҳал эта бордик. Марказий Комитетнинг бир қанча Пленумларида, партиянинг XXIII ва XXIV съездларида ривожлантирилган ва мустаҳкамланган бу сиёсат миллионларча совет кишиларининг фаолияти учун негиз бўлиб қолди.

Биз партия ва халқнинг собитқадамлик билан бажараётган иши ўз натижаларини бермоқда, деб айтиш учун ҳамма асосларга эгамиз. Деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини етиштириш ва харид қилиш системали равишда ошиб бормоқда. Меҳнат унумдорлиги ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг самарадорлиги тобора ортмоқда. Колхозчиларнинг ва совхоз ходимларининг даромадлари кўпаймоқда. Қишлоқ аҳолисига маданий-маиший хизмат кўрсатиш ва уларнинг социал таъминоти яхшиланмоқда.

Кейинги йилларнинг якунлари шу нарсани яққол кўрсатиб турибдики, биз гарчи табиатга ҳали қарам бўлсак ҳам, бундан 10 ёки 15 йил аввалгидек қарам эмасмиз. Об-ҳаво шароити жуда оғир бўлган бурноғи йили аввалги беш йилликда ўртача йиллик дон ҳосилидан кўпроқ ҳосил олишга муваффақ бўлдик. Ўтган йили об-ҳаво шароити яхши келди. Аммо Уралда, Сибирда ва мамлакатнинг бошқа баъзи районларида об-ҳаво шароити ноқулай бўлди. Лекин шундай бўлса ҳам мамлакатнинг бутун тарихида илгари кўрилмаган даражада энг кўп рекордли ҳосил олинганлиги маълум.

Биз ўзимиз истаган даражага ҳали эришганимизча, йўқ, албатта. Жамиятнинг ҳамма эҳтиёжлари ҳам тўлиқ қондирилмоқда, деб бўлмайди. Аммо, бурилиш ясалди ва туб бурилиш пайти келди. Ўртоқлар, бу партия ва халқнинг кейинги даврдаги фаолиятининг асосий якунларидан биридир. Энг муҳим муваффақиятларимизнинг биридир! (Давомли қарсаклар).

Ўртоқлар, биз қишлоқ хўжалигининг иш якунларини мамнуният билан қайд қилганимиз ҳолда бизнинг олдимизда шу пайтгача ҳал этилган вазифалардан кўра, қийинроқ ва муҳимроқ вазифалар турганлигини асос қилиб олишимиз керак.

Шу вақтгача бизнинг олдимизда турган ва бундан буён ҳам афтидан ҳали узоқ вақт ҳал этишимиз лозим бўлган бир вазифа тўғрисидагина гапириб ўтиш кифоядир. Бу вазифа — ҳар гектар ердан олинадиган ҳосилдорликни оширишдан иборат. Очиғини айтганда, кўп хўжаликларда, ва ҳатто айтишим мумкинки, районларда ҳам ҳануз кам ҳосил олмоқдамиз. Ваҳолонки, ҳар гектар ернинг ҳосилдорлигини ошириш ялпи дон ҳосилини юксак даражага кўтариш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари харид қилишни ўстириш демакдир, бу эса халқнинг турмуш даражасини янада юксалтириш демакдир. Биз ҳосилдорликни ошириш масалаларини химиялаштириш билан, ерларни мелиорациялашни амалга ошириш билан агротехника ишларининг бутун комплексини ҳал этиш билан боғлаймиз.

Шу муносабат билан ҳозирги босқичда партиямиз аграр сиёсатининг асосий йўналишларига яна бир марта тўхталиб ўтмоқчиман.

Ана шу асосий йўналишларнинг бири — қишлоқ хўжалик ходимларининг ишлаб чиқаришни юксалтиришдан моддий манфаатдорлигини, колхоз ва совхозларни иқтисодий жиҳатдан янада мустаҳкамлашни таъминлайдиган шарт-шароитларни, иқтисодий муносабатлар системасини вужудга келтириш ва такомиллаштиришдан иборат. КПСС Марказий Комитети 1965 йил март Пленумининг тарихий аҳамияти ҳам шундан иборат эдики, бу Пленум ана шу вазифани ҳал этиш учун асос яратди.

Кўп кишилар аввалги йилларда ҳам қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг моддий фаровонлигини ошириш ишлаб чиқаришни юксалтиришга ёрдам беражагини яхши тушунар эдилар. Аммо, бу масала узоқ вақт ҳал этилмай қолди. Гўё мушкул бир аҳвол рўй бергандек бўлди — ишлаб чиқариш етарли суръатлар билан ривожланмади. Бунинг боиси шуки, моддий рағбатлантириш учун етарли миқдорда маблағ ажратиб берилмади, ишлаб чиқариш суст ривожланганлиги сабабли маблағ етишмас эди. Ана шу мушкул аҳволга чек қўймоқ учун таркиб топган практикани кескин суратда ўзгартириш керак эди. Марказий Комитет ҳам худди шундай қилди. Ўша пайтларда қабул қилинган қарорлар жуда тўғри ва ўз вақтида қабул қилинган қарорлар эканлигини давр кўрсатиб берди. (Қарсаклар).

Бу қарорларнинг моҳияти шундан иборат эдики, харид қилишнинг бир неча йилга мўлжалланган қатъий планлари белгиланди ва пландан ташқари қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотганлиги учун харид нархларини ошириш йўли билан рағбатлантиришга киришилди. Бу чоралар ва бошқа тадбирлар колхоз ва совхозларнинг иқтисодий аҳволини мустаҳкамлади ҳамда ишлаб чиқаришни ўстириш ва иш ҳақини ошириш учун шарт-шароитларни вужудга келтирди.

Иқтисодий омиллар ҳусусан маънавий стимуллар билан моҳирона қўшиб олиб борилганида яхши самаралар беришини ўтган йилларнинг тажрибаси тўла-тўкис тасдиқлади. Айрим ходимларнинг ва бутун-бутун коллективларининг иш ҳақи улар фаолиятининг тугал натижаларига тобора бевосита боғлиқ эканлигига таяниб, ана шу омилларни бундан буён ҳам такомиллаштириш керак. Шундай йўл билангина ер ва техникадан самарали фойдаланишга эришиш, меҳнат унумдорлигини жадал ўстириш мумкин.

Бу соҳада кўпгина янги таклифлар илгари сурилмоқда, мароқли ташаббуслар кўрсатилмоқдаки, улар жиддий суратда ўрганиб чиқишга сазовордир. Колхоз ва совхозларнинг иқтисодий негизини мустаҳкамлаш, қишлоқ хўжалик ходимларининг моддий манфаатдорлигини ошириш ҳозирда ҳам партия ва давлатнинг диққат марказида турибди.

Қишлоқ хўжалигини замонавий индустриал негизга кўчириш, экономиканинг бу соҳасида фан-техника тараққиётини ғоят жадаллаштириш — партия аграр сиёсатининг яна бир муҳим йўналишидир. Партия ишлаб чиққан ҳар томонлама кенг программанинг асосий қисмлари ҳаммага маълум. Булар қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини комплекс механизациялаштириш, химиялаштиришдан ва ерларни мелиорациялаш соҳасидаги ишларни кенг кўламда олиб боришдан иборат.

Кейинги йилларда бу соҳада жуда кўп иш қилинди. Шу беш йилликда қишлоқ хўжалигига ажратиб бериладиган капитал маблағ ўтган беш йилликдаги 82 миллиард сўм ўрнига 129 миллиард сўмгача ортади. Қишлоқ меҳнаткашлари илгари ҳеч қачон бунчалик кўп машина ва механизмларни, бунчалик кўп ўғитларни, заракунандалар ва бегона ўтларга қарши курашнинг бунчалик кўп химиявий воситаларини олмаган эдилар, мамлакатда ирригация, ернинг заҳини қочириш ва экинзорларни яхшилаш соҳасидаги ишлар илгари ҳеч қачон бунчалик кенг миқёсда олиб борилмаган эди.

Биз бундан буён ҳам қишлоқ хўжалигига анча кўп маблағ сарфлайверамиз. Аммо ишнинг сифат томони яъни халқ маблағларидан қай тариқа энг самарали фойдаланиш масаласи биринчи ўринга қўйилади.

Масалан, бизга қишлоқ хўжалиги учун тобора кўп машина керак. Аммо шунчаки машина эмас, ихтисослаштирилган йирик ишлаб чиқаришнинг талабларига мос бўлган ва прогрессив технологияни жорий қилиш имконини берадиган янги ва энг янги техника керак. Ҳаёт бизни шошилтиряпти, деб айтиш кифоя эмас, ҳаёт бир соат ҳам танаффус бермай, муқаррар олға силжишни талаб қиляпти.

Масалан, ҳали яқиндагина қуввати 95-100 от кучига тенг бўлган тракторлар жуда манзур деб ҳисобланар эди. Ҳозирги вақтда бизнинг саноатимиз Ленинграддаги Киров заводида 220 от кучига эга бўлган трактор ишлаб чиқармоқда ва қишлоқ учун 300 от кучига эга бўлган К-701 маркали тракторни ишлаб чиқара бошлади. Мутахассислар эса яқин келгусида бундан ҳам катта қувватга эга бўлган ҳайдов трактори талаб этилади, деб ҳисобламоқдалар. Шу муносабат билан мен Павлодар трактор заводи тўғрисида бир неча сўз айтиб ўтмоқчиман. Павлодар заводини катта қувватга эга бўлган тракторлар, айтайлик К-700 типидаги трактор ишлаб чиқаришга аста-секин, нобудгарчиликсиз кўчириш мақсадга мувофиқ бўлиш-бўлмаслиги ҳақида Қозоғистон Компартияси Марказий Комитети, Ленинград область партия комитети, Киров заводи инженерларининг ўйлаб кўришларини илтимос қилар эдим. (Қарсаклар). Бу нарса ишга наф келтирса керак. (Давомли қарсаклар).

Қувватларни ошириш проблемаси қишлоқ хўжалик техникасининг бошқа кўпгина турларига ҳам тааллуқлидир. Донги кетган бригада бошлиғи Александр Гиталовнинг сўзлари эсимга тушиб қолди. Уни бутун мамлакат билади. (Қарсаклар). Украина ССРга Халқлар дўстлиги орденини топшириш менга ёқимли бўлди. Шундан олдин Киевда республика партия активи бўлиб ўтди. Актив йиғилишида Александр Гиталов сўзлаган нутқида ҳозирги вақтда ишлаб чиқарилаётган комбайнлар илғор хўжаликларнинг мўл ҳосилини йиғиштириб олишни «эплай олмаётир» деди. Бундай ҳосилни эса мамлакатимиздаги барча хўжаликлар етиштиришлари лозим. (Қарсаклар). Шу боисдан бундай овозларга саноат корхоналари ва конструкторлик бюролари қулоқ солишлари лозим. Биз қишлоқ хўжалик техникасини ишларнинг хилма-хиллиги ва ундан фойдаланиш шарт-шароитларини эътиборга олиб, ана шу техникани такомиллаштириш тўғрисида ғамхўрлик қилмоғимиз зарур. Буларнинг ҳаммаси қишлоқ хўжалигида меҳнат унумдорлигини анча оширишимизга ёрдам беради. Шу билан бирга профессионал маҳорати техниканинг янги даражасига мос бўлиб тушадиган механизаторларнинг етарли даражада улкан ва малакали армиясини вужудга келтириш тўғрисида ҳам ғамхўрлик қилмоқ керак.

Ўртоқлар! Биз чорвачиликни юксалтириш масаласини бир неча бор муҳокама қилдик. Ҳаммага маълум нарсани такрорлаб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Эндиликда гап қишлоқ хўжалигининг ана шу муҳим тармоғини замонавий индустриал негизга кўчириш, ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва марказлаштиришни чуқурлаштириш тўғрисида бораётир. Бултур Марказий Комитетнинг декабрь Пленумида йирик чорвачилик фермалари ва комплексларининг шарт-шароитларига жавоб берадиган машина ва ускуналарни яратиш тўғрисидаги, омихта ем саноатининг қувватларини анча ошириш зарур эканлиги тўғрисидаги масала кескин қилиб қўйилди. Ҳали яқиндагина чорвачилик ва озуқа ишлаб чиқариш учун Машинасозлик министрлиги тузилди. Бу министрлик қоматини тезроқ ростлаб олиб чорвачиликни зарур нарсаларнинг ҳаммаси билан таъмин эта бошлаши керак.

Бу гапдан қўл қовуштириб ўтириш ва янги министрлик ўзининг бутун куч-қувватини кўрсатишини кутиб ўтириш мумкин, деган маъно асло келиб чиқмайди, албатта. Ҳаёт шуни кўрсатиб турибдики, партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари ташаббус кўрсатиб, ўзларидаги мавжуд ресурслардан тадбиркорлик ва маҳорат билан фойдаланаётган жойларда ҳозирданоқ яхши натижаларга эришилмоқда. Марказий Комитет иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, область ва ўлка партия комитетлари, тегишли совет ва қишлоқ хўжалиги органлари Марказий Комитетнинг декабрь Пленумида баён қилинган фикрлардан тегишли хулосаларни чиқариб оладилар ва чорвачиликни юксалтириш учун, шунингдек, ўз-ўзидан маълумки, ем-хашак проблемасини ҳал этиш учун ўз имкониятларини яна бир бор ҳар томонлама чамалаб кўрадилар, деб ишонч билдиради. Бу жуда муҳим, айтиш мумкинки, асосий проблемани ҳал қилиш учун ҳар бир республика, ҳар бир область резервларга эга ва ана шу резервлардан иш манфаатларини кўзлаб фойдаланиш лозим.

Мен яқинда шу ҳақда ўртоқ Кунаев билан суҳбатлашган эдим. Хўш, нима тўғрисида гаплашдик? Қозоғистонда 32 миллион бош қўй бор. Мен ўртоқ Кунаевга Қозоғистон қўй туёғини кўпайтириш учун барча резервлардан фойдаланиб бўлдими, деган саволни бердим. Резервлардан тўлиқ фойдаланилмаганига шак-шубҳа йўқ. Натижада биз Қозоғистон қўй туёғини 50 миллион бошгача кўпайтира олади, деган умумий фикрга келдик. (Давомли қарсаклар). Сизнинг қарсакларингиз, ўртоқлар, менинг тушунишимча, бу фикрга тўла қўшилаётганлигингизни билдиради. (Қарсаклар). Энди ҳурматли Димаш Аҳмедович Кунаев, республика Министрлар Совети [illegible] (Залда жонланиш, гулдурос қарсаклар). Республикага табиий, бирмунча ёрдам кўрсатиш керак. Бу масалалар ҳозир ишлаб чиқилаётир, зарур ёрдам кўрсатилади, албатта. Аммо маҳаллий партия органлари ана шу ишга ҳозирданоқ чинакам киришмоқлари лозим.

Ўртоқлар, қишлоқ хўжалигини химиялаштириш ва ерларни мелиорациялашнинг аҳамиятига батафсил тўхталиб ўтмасликка ижозат бергайсиз. Буларнинг аҳамияти ҳаммага аён. Химиялаштиришнинг перспектив плани 1980 йилда камида 120 миллион тонна ўғит етказиб беришни кўзда тутади. Шу сабабли бу ўғитларни ташиб олиш ва сақлаш вақтида нобудгарчиликка йўл қўймаслик, ўғитлардан фойдаланишнинг агротехника қоидаларига риоя қилиш, колхоз ва совхоз кадрларининг агрохимия соҳасидаги тайёрлигини яхшилаш ғоят муҳимдир. Аммо, афсуски, бу ишда ҳали жуда кўп нуқсонлар борлигини, ўғитларни ташиб олиш ва сақлашда катта нобудгарчиликка йўл қўйилаётганлигини таъкидлаб ўтишга тўғри келади.

Мелиорация иншоотлари қурилишига келганда, бу ишнинг кўламига тенг келадиган иш дунёда йўқ. Мамлакатнинг деярли ҳамма районларида мелиорация тадбирлари амалга оширилмоқда. Бу эса ҳозирнинг ўзидаёқ сезиларли натижаларни бермоқда. Асосан суғориладиган ерларни кенгайтириш ҳисобига пахта етиштиришни муттасил кўпайтиришга эришилди. Биз Ўзбекистон, Туркманистон, Тожикистон, бошқа барча пахтакор республикаларнинг меҳнатчилари билан фахрланамиз. Улар бултур ўз мажбуриятларини бажардилар. Ўша республикаларнинг раҳбарлари ва делегациялари бугунги байрамимизда ҳозир бўлишган. Улардан пахтакор ўртоқлар бу йил яна ҳам юксакроқ рақамларни тилга олишимиз мумкинми, деб сўрамоқчиман. (Давомли қарсаклар). Шоли етиштириш тўғрисида ҳам шу гапни айтиш мумкин. Кубань дарёси бўйларидаги қайир ерларнинг заҳини қочириш соҳасида катта кўламдаги ишларни ўтказиш тўғрисида яқинда қарор қабул қилинди. Бу эса шолипоялар майдонини анча кенгайтириш имконини беради. Биз мелиорацияланган ерлардан етиштириб олинадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотининг улушини доимо кўпайтириб борамиз. Бунга эришмасак, қурғоқчилик яна узоқ вақтгача бизнинг асабимизни бузиб, ишлаб чиқаришимизни издан чиқариб, халқ хўжалик планларимизга ҳалал бераверади. Марказий Комитет мелиорацияга сарфланаётган халқ пулининг тақдири учун жавоб берадиган ҳамма кишиларнинг мелиорация ишлари программасини тўла-тўкис ва белгиланган муддатларда амалга оширишни таъминлашларига умид қилади.

Бундан бошқа яна бир кенгроқ программа ҳам бор, у ҳам бўлса, умуман ерлардан рационал фойдаланиш проблемасидир. Бизда деҳқончиликка яроқли ерлардан фойдаланиш тартиби тўғрисида қонун бор. СССР Олий Совети Президиумининг яқинда бўлиб ўтган мажлисида шу қонунни оғишмай бажариш, ерларни талон-торож қилишга чек қўйиш зарурлиги тўғрисида гапирилди. Ер — халқнинг бебаҳо бойлигидир. Биз эса шу бойликни авайлаб асрашимиз, унинг ҳосилдорлигини оширишимиз, ҳар гектар ердан тобора кўпроқ самара олишга ҳаракат қилишимиз лозим (Қарсаклар).

Бошқа вазифалар сингари бу вазифаларни ҳам яқин вақт ичидаги эҳтиёжлар билан олисдаги истиқболни, қишлоқ хўжалигининг манфаатлари билан саноатнинг талабларини бир-бирига боғлаган ҳолда, социал ва, хусусан, демографик жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда комплекс ҳал қилиш керак. «РСФСР қора тупроқ бўлмаган зонаси қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисида» яқинда Сиёсий бюро кўриб чиққан ва КПСС Марказий Комитети қабул қилган қарор масалага ана шундай комплекс ёндашишнинг намунасидир. Аслида гап мамлакатимиздаги жуда катта районни ҳар томонлама ривожлантиришнинг 1990 йилгача мўлжалланган программаси тўғрисида бораётир. Бу программада кўп миллион гектар ернинг ҳолатини яхшилаш юзасидан хилма-хил ишлар комплексини ўтказиш кўзда тутилган. Келгуси беш йилликдаёқ 35 миллиард сўм ажратиш мўлжалланаётган шу программанинг амалга оширилиши мамлакатимиз марказидаги жуда катта ўлканинг қиёфасини ўзгартириб юборади, бутун экономикани янада юксалтиришга кўмаклашади.

Қишлоқ хўжалик фанининг тобора ўсиб бораётган роли тўғрисида икки оғиз гапириб ўтмоқчиман. Мамлакатимизда ишга ихлос қўйган ўн минглаб тадқиқотчилар самарали ишламоқдалар, институтлар ва тажриба станцияларининг кенг шохобчаси вужудга келтирилган. Улар кўпгина иш қилишди. Аммо, фаолият соҳалари жиҳатидан ҳам, шунингдек территориал белгиси жиҳатидан ҳам илмий кучлар бир текис тақсимланмаганлиги тобора кўпроқ сезилиб қолмоқда.

Чамаси илмий муассасаларнинг структурасига синчиклаб назар ташлаш, заиф бўғинларни мустаҳкамлаш фойдадан холи бўлмас. Қишлоқ хўжалиги қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини революционлаштиришга қодир бўлган янги ғояларга, ўсимликлар ва чорва молларнинг табиати тўғрисида биохимия, генетика, молекуляр биология бериши мумкин бўлган фундаментал билимларни доимо кўпайтиришга муҳтождир. Қишлоқ хўжалиги олимлардан уруғликларнинг янги, янада серҳосил ва чидамли навларини яратиб беришни, чорва молларнинг янада серманҳсул зотларини етиштириб беришни кутмоқда.

(Давоми учинчи бетда).

ПАРТИЯ БИЛАН ХАЛҚНИНГ БУЮК ЖАСОРАТИ

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

(Боши иккинчи бетда)

Масалан, Сибирь ва Қозоғистон учун кузги буғдойнинг, Украина, Поволжье учун, мамлакатнинг дон етиштириб берувчи бошқа бир қанча районлари учун баҳори буғдойнинг серҳосил навларини етиштириш илм-фаннинг олижаноб вазифасидир. Биз олимларимиздан, тажриба станцияларидан, селекциячилардан ана шу вазифани бажариб беришни илтимос қиламиз. Улар бу илтимосга нақадар тезроқ муносиб ишларни қилишса, бу муҳим вазифани нақадар муваффақиятлироқ уддалашса, халқнинг миннатдорчилиги ва таҳсинига шу қадар кўпроқ сазовор бўладилар. **(Қарсаклар).**

Энди партия аграр сиёсатининг яна бир муҳим йўналиши тўғрисидаги — ишлаб чиқаришни ташкил этиш формаларини такомиллаштириш, қишлоқ хўжалигини бошқаришни яхшилаш тўғрисидаги масалага ўтмоқчиман. Марказий Комитетнинг 1973 йил декабрь Пленуми таъкидлаб ўтганидек, бу йўналиш эндиликда катта аҳамият касб этади. Моддий-техника базаси мустаҳкамланган сари қишлоқ хўжалиги ривожланишнинг янги босқичига киради, индустриал негизларга тобора кўпроқ ўта беради. Ишлаб чиқарувчи кучлардаги бу сифат силжиши ўз навбатида ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштиришни, меҳнатни умумлаштириш, тақсимлаш жараёнларини кучайтиришни талаб қилади. Бунинг маъноси нима? Ўтмишдан мерос бўлиб қолган ва ҳозир ҳам давом этиб келаётган ишлаб чиқаришнинг кўп тармоқли, тарқоқ структураси белгилари қишлоқ хўжалигини фан-техника янгиликлари билан қайта қуроллантириш жараёнига тўсқинлик қилмоқда, қишлоқ хўжалигини интенсивлаштиришга ҳалақит бермоқда. Шу сабабли ишлаб чиқаришни янада ихтисослаштириш ва концентрациялаш, хўжаликлараро кооперацияни чуқурлаштириш эндиликда мамлакат қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг энг зарур, туб масалалари бўлиб қолмоқда.

Индустриал методлар ишлаб чиқаришнинг етарли равишда катта кўлами шароитидагина дуруст самара беришини яхши биламиз. Аммо, бу кўламларни таркиб топган кўп тармоқли структурани сақлаб қолган ҳолда хўжаликларни шунчаки, таъбир жоиз бўлса, механик тарзда йириклаштира бериш ҳисобига ўстиришнинг ўз чегаралари бор. Бошқа бир йўл — ишлаб чиқаришни концентрациялашни уни ихтисослаштириш билан қўшиб олиб бориш йўли бирдан-бир тўғри йўлдир, чунки бу йўл ҳозирги замон фани ва техникасининг афзалликларидан фойдаланиш имконини беради.

Ишлаб чиқаришни концентрациялаш негизида ихтисослаштиришнинг самарали эканлигини кўпгина йирик совхозлар ва колхозларнинг, шу жумладан, қўриқ ерлардаги хўжаликларнинг тажрибаси исботлаб турибди. Бундай хўжаликларда, одатда, меҳнат унумдорлиги юқори, техникадан, ўғитдан ва ем-хашакдан фойдаланиш самарадорлиги ҳамда бошқа иқтисодий кўрсаткичлар ҳам баланд. Бунда хўжалик ҳисобидаги ички хўжалик бўлинмаларининг кооперацияси кучаяди, улар ўртасидаги ишлаб чиқариш алоқалари мустаҳкамланади, ишлаб чиқаришни бошқариш яхшиланади.

Биз ана шу имкониятларнинг ҳаммасидан бутун чоралар билан фойдаланишимиз керак. Шу билан бирга, ҳамма совхозлар ва колхозлар ҳам ўз доирасида йирик ихтисослаштирилган хўжаликни барпо этиш учун зарур одам ва материал ресурсларига эга эмаслиги равшан. Бу эса, хўжаликларни кенг кўламда кооперациялаш негизида хўжаликлараро ихтисослаштириш ва концентрациялашни актуал вазифа қилиб қўяди. Дарҳақиқат, йирик ихтисослаштирилган ишлаб чиқариш объектларини ёлғиз ўзини қуришга ҳар бир хўжаликнинг ҳам маблағи ета бермайди. Башарти, бир неча хўжаликнинг ресурслари бирлаштирилса бошқача манзара пайдо бўлади: Шу йўл билан улар йирик ва ихтисослаштирилган индустриал типдаги корхоналарни биргаликда барпо этишлари мумкин бўлади. Бу жараён қишлоқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида ўзига йўл очиб бормоқда. Молдавия, Белоруссия, Украинада, Россия Федерациясининг бир қанча областларида хўжаликлараро ихтисослаштириш ёйилиб бормоқда.

Хўжаликлараро ихтисослаштиришнинг диққатга сазовор бўлган жиҳати шундан иборатки, у колхоз ва совхозларнинг ўз маблағларидан тўлиқроқ ва самаралироқ фойдаланиш имконини беради. Бинобарин, бу ишга маблағ ажратишга тайёр бўлган колхоз ва совхозларга ҳамма имкониятни яратиб бериш, лойиҳаларни тайёрлашда, техника ва асбоб-ускуналар етказиб беришда ёрдам кўрсатиш лозим. Шаҳарлар ва индустриал марказлар яқинида жойлашган ихтисослаштирилган сабзавотчилик, сутчилик хўжаликларини барпо этиш, чўчқаларни, қорамолларни, қўйларни боқиб семиртирадиган, омихта ем ишлаб чиқарадиган, маҳсулотни қайта ишлайдиган ва биргаликда барпо қилинган механизациялаштирилган корхоналарни қуриш йўлидан дадил бораверишк керак. Хўжаликларнинг ишлаб чиқаришга хизмат қилиш соҳасидаги кооперацияси, жумладан, қурилиш ва мелиорация ташкилотлари, бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган, ўрмон хўжалигини бошқарадиган, электрлаштириш билан қишлоқ хўжалик техникасидан фойдаланиш, агрохимиявий хизмат кўрсатиш билан шуғулланадиган корхоналар кенг миқёсда ривожлантирилиши лозим.

Ихтисослаштиришни ривожлантириш кооперациянинг янада юқори формаларини келтириб чиқаради. Бунда бирлашмаларга колхоз ва совхозлар билан бир қаторда давлат саноат корхоналари ҳам қўшила боради. Агросаноат комплекслари типидаги корхоналар вужудга келтирилмоқда. Мамлакатнинг айрим зоналарида, масалан, Молдавияда, Ростов областида, Краснодар ўлкасида бундай бирлашмалар ҳозирнинг ўзидаёқ ишлаб турибди. Уларнинг тажрибасини синчиклаб ўрганиш, бу тажрибадан ғоят самарали фойдаланиш керак. Бугина эмас, эндиликда гап жорий ташкилий-хўжалик проблемалари тўғрисида эмас, балки принципиал проблема устида — мулкчиликнинг давлат формаси билан колхоз-кооператив формасини бир-бирига янада яқинлаштириш устида бораётир.

Ана шу масалаларнинг ҳаммаси партия, совет ва хўжалик органларининг катта эътибор ва ёрдам беришларини, илмий анализ қилиб, табақалаштирилган ҳолда ёндашиб, босқичма-босқич ҳал этишларини талаб қилади. Бунинг устига мамлакатимиздаги шароитлар айрим зоналардагина эмас, ҳатто баъзи областларнинг, кўпинча районларнинг ичида ҳам жуда хилма-хилдир. Бу иш учун масъул бўлган ҳамма ўртоқларни, қишлоқ хўжалигининг барча ходимларини алоҳида огоҳлантириб шуни айтмоқчиманки, бу ишда шошма-шошарликка, ҳайбаракаллачиликка, ҳаддан ошиб кетишларга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Ишни рационал, иқтисодий жиҳатдан самаводли тарзда олиб бориш керак. Товар маҳсулотнинг асосий турларини етиштиришни ихтисослаштириш ва концентрациялаш хўжаликнинг ўзида истеъмол қилинадиган ёки маҳаллий бозорларга чиқариладиган маҳсулотлар етиштирувчи тармоқларни ёпиб қўйишни мутлақо талаб қилмайди.

Марказий Комитет ихтисослаштириш ва кооперациялашни чуқурлаштириш вазифасини ўртага қўяр экан, бунда шу вазифани ким тезроқ бажариши учун мусобақа ёки ҳатто қандайдир пойга эълон қилишни мутлақо назарда тутмайди. Айни вақтда бу муҳим ишда бўшангликни, идоравий ва маҳаллийчилик билан ёндошиш уринишларини бартараф этиш лозим.

Қишлоқ хўжалигини бошқариш формалари тўғрисидаги масала ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг тобора мукаммалроқ, янги формаларини қидириб топиш билан чамбарчас боғланган. Бошқаришнинг ҳозирги структураси кўп йиллар давомида таркиб топиб келди ва ҳозирги вақтда жуда мураккаблашиб кетди, бу эса ўз-ўзидан равшанки, унинг самарадорлигига таъсир ўтказмоқда. Биз бошқаришнинг анча мукаммал системасини вужудга келтириш устида ўйлашимиз керак. Бу система қандай бўлиши лозимлигини чуқур ўрганиш, практикада текшириб кўриш зарур. Аммо ҳозирнинг ўзидаёқ бундай системани қондира оладиган талаблар, мезонларни жуда аниқ таърифлаб бериш мумкин.

Биринчидан, бу система қишлоқ хўжалигининг барча масалалари юзасидан ягона умумдавлат йўлини ўтказишни, ишнинг у ёки бу соҳаси учун жавобгар бўлган идораларнинг ҳаракатларини мустаҳкам боғлаб олиб боришни таъминлаши керак. Иккинчидан, бу система раҳбарликнинг турли поғоналари ўртасида компетенция ва масъулиятни аниқ тақсимлашни кўзда тутиши лозим. Учинчидан, бу система марказий планли раҳбарлик билан совхозлар ва колхозларнинг ишлаб чиқариш ва маҳсулотни реализация қилишга доир оператив масалаларни ҳал этишдаги мустақиллиги, ташаббускорлигини узвий равишда қўшиб олиб боришни кўзда тутиши керак. Ниҳоят, тўртинчидан, бу системани қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига яқинлаштириш, ортиқча бўғинларни иложи борича мустасно қилиш ва мумкин қадар самарадорликка эришиш зарур.

Жойлардан Марказий Комитетга қишлоқ хўжалигини бошқаришни такомиллаштиришга доир турли таклифлар тушмоқда. Бу таклифларни синчиклаб чамалаб кўриш, муҳокама қилиш зарур. Ҳар ҳолда мавжуд бошқарув структурасини ҳар қандай тарзда ўзгартирганда ҳам биз тахминларга, сезгига қараб эмас, балки тажриба, эксперимент маълумотларига, ҳозирги замон бошқариш фанининг хулосаларига амал қилиб иш тутишимиз керак.

Партия аграр сиёсатининг асосий масалалари ана шулардан иборат, ўртоқлар. Бу ерда гап айни ягона сиёсат тўғрисида, ўпиришларга йўл қўймай ва орқада қолмай, олға бориш имконини берадиган ҳамда бир-бири билан алоқадор бўлган йўналишлар ва чора-тадбирлар йиғиндиси тўғрисида бораётганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Биз бу сиёсатни изчиллик ва собитқадамлик билан ўтказишимиз, халқ хўжалиги соҳасида ўхтин-ўхтин пайдо бўлиб турадиган мураккаб проблемаларга чалғиб кетмаслигимиз, шу проблемаларни ҳал этиш учун қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини юксалтиришга мўлжалланган фонд маблағларини ишлатиб юбориш иштиёқини бартараф этишимиз муҳимдир. Шундай қилганимиздагина қишлоқ хўжалигининг жамиятда доимо ўсиб бораётган эҳтиёжлардан орқада қолишини пировардигача тугата олишимиз мумкин бўлади. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Биз беш йилликнинг жуда масъулиятли даврига қадам қўйдик — беш йилликнинг тугалловчи йилига қандай натижалар билан боришимизни аслида ҳозирги йил белгилаб беради. Шу муносабат билан халқ хўжалиги олдида пайдо бўлаётган вазифалар КПСС Марказий Комитетининг ўтган йилги декабрь Пленумида батафсил муҳокама қилинди. Ҳозир Марказий Комитет шу Пленум қарорларини амалга ошириш, бутун хўжалигимиз системасини мамлакатнинг ортиб бораётган имкониятлари ва эҳтиёжларига ҳам мос бўлган янги поғонага кўтариш устида ишламоқда.

КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленумида халқ хўжалигининг ҳамма бўғинларидаги, фаолиятимизнинг барча соҳаларидаги иш услуби масаласи кундаланг қилиб қўйилди. Масъулиятни ошириш, ташаббускорликни, ишчанликни, социалистик омилкорликни ривожлантириш, онгли интизомни ва камчиликларга муросасизликни тарбиялаш — партиявий иш услубининг бу хусусиятлари ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда. Буларнинг ҳаммаси жамият ҳаётининг ахлоқий, маънавий соҳасига тааллуқли бўлиб, планга ёки статистика ҳисоботига ёзиб қўйиб бўлмайди. Аммо коммунистик характер ва коммунистик онгнинг бу ҳислатлари жуда катта моддий кучга эга эканлигини, улуғ Ватанимизнинг ўсиб бораётган қудратида ва бойлигида мужассамлашаётганлигини, совет халқининг фаровонлигини юксалтиришда, Ватанимиз мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашда намоён бўлаётганлигини биз биламиз, бунга ўз тажрибамизда ишонч ҳосил қилганмиз. **(Давомли қарсаклар).**

Шу боисдан ҳам партиянинг иқтисодий сиёсати унинг сиёсий-тарбиявий фаолияти билан чамбарчас боғланган. Шу боисдан ҳам биз бутун ишимизнинг савиясини ошириш учун кунт билан изчил кураш олиб боришимиз керак.

Партия экономикани янада юксалтириш ва халқ хўжалигини бошқариш системасини такомиллаштириш вазифаларини ҳал этаётган ҳозирги вақтда меҳнаткашларни актив бошқарув фаолиятига янада кенгроқ жалб қилиш, бу ишда уларнинг тажрибаси ва билимларидан янада тўлиқроқ фойдаланиш алоҳида аҳамият касб этмоқда. Бу нарса ижтимоий тузумимиз табиатининг ўзидан келиб чиқади, чинакам демократизм, давлат ва жамиятнинг ҳамма ишларини ҳал этишда омманинг актив иштирок этиши жамиятимиз табиатига узвий равишда хос хусусиятдир. Партиянинг XXIV съезди социалистик демократиямизни янада такомиллаштириш йўлини аниқ белгилаб берди. Биз бу йўлни қатъият билан оғишмай ўтказиб келдик ва ўтказа берамиз, бунда омманинг ижодий куч-ғайратини тўла сафарбар этишга, давлат органлари орқали ҳам, шунингдек оммавий жамоат ташкилотларининг кенг тармоғи орқали ҳам жамиятни бошқаришнинг хилма-хил формаларини янада кўпроқ бойитишга интилдик. **(Қарсаклар).** Бу фаолиятда барча меҳнаткашлар нақадар кенг ва чуқур иштирок этсалар, бизнинг давлат ва жамият тузумимиз шу қадар мустаҳкамроқ бўлади, коммунистик қурилиш вазифаларини шу қадар муваффақиятлироқ ҳал эта берамиз. **(Давомли қарсаклар).**

Партиянинг тўғри сиёсати, халқ бу сиёсатни қўллаб-қувватлаётганлиги, совет кишиларининг фидокорона меҳнати Ватанимиз тарихида жуда кўп марталаб учраган қаҳрамонона зафарлар учун янги имкониятлар очиб беради. Қўриқ — Қозоғистон ва Олтой даштларидангина иборат эмас. Сибирнинг тайгаси, Шимолнинг тундраси, Ўрта Осиё саҳролари ҳам қўриқ ерлар ҳисобланади. Конкретроқ гапирмоқ учун ҳозир тайёрланаётган лойиҳалардан бирини тилга олиб ўтмоқчиман. Бу — Байкал—Амур магистрали, бутун Шарқий Сибирь билан Узоқ Шарқни кесиб ўтадиган темир йўл лойиҳасидир. Битмас-туганмас табиий бойликларга кон бўлган Сибирь массивидан ўтадиган бу темир йўлнинг қурилиши янги йирик саноат районини барпо этишга йўл очади: темир йўлнинг икки чеккасида посёлкалар ва шаҳарлар, саноат корхоналари ва руда конлари қад кўтаради, ўз-ўзидан равшанки, янги ерлар ҳам ҳайдалиб, қишлоқ хўжалик оборотига киритилади. **(Қарсаклар).**

Бу қурилиш умумхалқ қурилишига айланиб кетишига ишончим комил, ўртоқлар. **(Қарсаклар).** Бу қурилишда барча республикаларнинг вакиллари ва аввало ёшларимиз иштирок этадилар. **(Давомли қарсаклар).**

Ахир, бу неча минглаб йигит ва қизларимиз учун илҳомбахш истиқбол эмасми? Бизда бундай режалар анчагина бор. Уларнинг баъзилари ҳали умумий ғоялар ва хомаки ҳисоб-китоблар доирасидан чиққан эмас. Бошқалари устида ҳозир план органлари, лойиҳа институтлари иш олиб бормоқда. Хуллас, чўлқуварларнинг янги авлодлари учун иш топилади. **(Қарсаклар).** Бироқ, келажак тўғрисидаги гаплардан ҳозирги давримизга қайтиб шуни айтмоқчиманки, сиз билан биз эртаги меҳнат жасоратлари шу бугунги оддий меҳнат кунлари заминида вужудга келишини, бўлажак муваффақиятларнинг пойдевори ҳозир яратилаётганлигини ҳамиша эсда тутишимиз керак. Ҳозир эса 1974 йил планини тўла ва ошириб бажаришдан кўра ҳам муҳимроқ, масъулиятлироқ вазифа йўқ. Давлат манфаатлари, халқ манфаатлари, ҳар бир меҳнаткаш инсон манфаатлари ана шуни талаб қилади. **(Қарсаклар).**

Ҳурматли ўртоқлар! КПССнинг халқаро сиёсати тўғрисида батафсил тўхталишга зарурат йўқ, деб ўйлайман — кейинги вақтларда бу ҳақда кўп гапирилди. Шу сабабли энг муҳим масалалар тўғрисида жуда қисқа гапириб ўтаман.

Кейинги йилларда ҳақиқатан ҳам жуда катта аҳамиятга эга бўлган зўр ишни қилишга — халқаро муносабатлар ривожида бурилиш бўлишига, «совуқ уруш»дан халқаро кескинликни юмшатиш сари ва турли социал тузумдаги давлатлар ўртасидаги тинч-тотув яшаш принципларини қарор топтириш сари бурилиш бўлишига эришишга муваффақ бўлинди. Бу — партиямиз ленинча ташқи сиёсатининг, КПСС XXIV съезди ишлаб чиққан Тинчлик программасини рўёбга чиқариш учун изчиллик билан олиб борилган курашнинг шубҳасиз натижасидир. Бу — социалистик ҳамдўстликдаги қардош мамлакатлар билан, коммунистик ва ишчи партиялар билан, дунёдаги барча тараққийпарвар кучлар билан бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилинганлигининг натижасидир. Ниҳоят, бу — бир қанча капиталистик мамлакатларнинг етакчи сиёсий арбоблари муайян реализм позициясига ўтганликларининг ҳам натижасидир, албатта.

Биз халқаро вазиятни соғломлаштириш соҳасидаги бир қанча тадбирларни амалга оширишга киришганимизда империализмнинг энг реакцион, энг агрессив доиралари, турли сабабларга кўра, халқаро кескинликнинг сақланиб туришидан манфаатдор бўлган барча сиёсий оқимларнинг қаттиқ қаршилигига учрашимизни жуда яхши билар эдик. Шу сабабли, жаҳон майдонида янги сиёсий иқлимни қарор топтиришга халақит бериш йўлида тинчлик душманлари жон-жаҳдлари билан қилган уринишлар бизни ғафлатда қолдирмади.

Ҳозирги давр мураккаблиги ва зиддиятлилиги билан ажралиб турибди. Реакция ўзи муваффақ бўлган жойларда лоақал айрим участкаларда бўлса ҳам, қарши ҳужумга ўтишга, кескинликни юмшатиш ишига халақит беришга, етилган проблемаларнинг ҳал этилишини чигаллаштиришга интилмоқда. Буржуа матбуотининг кўпгина органларидан, радио ва телевидениедан шу мақсадда актив фойдаланмоқдалар. Улар бизнинг сиёсатимиз моҳиятини қасддан бузиб кўрсатмоқдалар, воқеаларнинг боришини сохталаштириб ёритмоқдалар, антисоветизмнинг сийқа андозаларини яна ишга солмоқдалар. Тинчлик душманларининг бу хуружлари бизни ажаблантирмайди. Биз ўз йўлимиздан олға бораверамиз. **(Қарсаклар).** Бутун совет халқи, ер юзи аҳолисининг жуда катта кўпчилиги бизнинг ташқи сиёсатимиз тарафдоридир, чунки бизнинг ташқи сиёсатимиз олижаноб мақсадларга, тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашга, барча халқларнинг эркин ривожланиши, барча мамлакатларнинг социал тараққиёти учун шарт-шароитни таъминлаб беришга хизмат қилмоқда. **(Давомли қарсаклар).**

Совет Иттифоқининг тинчликсевар ташқи сиёсати изчил интернационал сиёсатдир. Биз бу сиёсатни жанговар дўстларимиз билан социализм мамлакатларининг қардош партиялари ва халқлари билан яқин ҳамжиҳат бўлиб ўтказмоқдамиз. Ўртоқ Фидель Кастронинг таклифига биноан бизнинг яқинда Кубага қилган визитимиз буни яна бир карра зўр куч билан кўрсатди. Бизнинг Куба раҳбарлари билан қардошларча учрашувларимиз ва суҳбатларимиз тўла якдиллик руҳида ўтди. Куба халқи бизга кўрсатган қизғин иззат-икром менда ва ўртоқларимда чуқур таассурот қолдирди. Бу — Куба халқининг бизнинг улуғ Ватанимизга, Ленин партиясига, совет халқига нисбатан юксак ҳурмат ва меҳр-муҳаббат туйғуларининг чиндан ҳам унутилмас намойиши бўлди. **(Гулдурос қарсаклар).**

Франция республикасининг президенти Жорж Помпиду билан Пицундада ўтказилган икки кунлик учрашувимиз куни кеча тугади. Франция республикасининг бошлиғи билан бўлган бафуржа суҳбатлар ҳамиша бўлганидек, холисният, реализм ва ўзаро ҳурмат руҳида ўтди. Бу суҳбатлар бир қанча муҳим масалалар хусусидаги позицияларни бир-бирига янада яқинлаштиришда иккала томонга сўзсиз ёрдам берди ва шу тариқа халқаро кескинликни юмшатишни янада чуқурлаштириш, давлатлар ўртасидаги тенг ҳуқуқли ҳамкорликни ривожлантириш мақсадида халқаро майдонда Совет Иттифоқи билан Франциянинг биргалашиб ҳаракат қилиши учун шарт — шароитларни яхшилашга кўмаклашди.

Баҳамжиҳат куч-ғайрат сарфлайдиган соҳаларимиз нақадар кенгайса, мамлакатларимиздан ҳар бирининг ҳозирги халқаро ҳаётдаги катта масалаларни ҳал этишга қўшадиган ҳиссаси шу қадар самаралироқ бўлиши мумкинлиги яна бир марта зўр ишонч билан таъкидланди. Шуни айтишим мумкинки, Пицундадаги суҳбатлар натижасида бизнинг Европа хавфсизлиги масалаларига бағишланган кенгашни тезроқ тугаллаш зарурлиги хусусидаги фикрларимиз бир-бирига янада яқинлашганлиги аниқланди. Яқин Шарқ проблемасини ҳал этишга ёндашиш борасидаги позицияларимиз ҳам бир-бирига яқиндир. Бошқа бир қанча йирик проблемалар хусусида ҳам позицияларнинг яқинлиги ёки бир-бирига мос эканлиги маълум бўлди.

Халқаро масалалар билан бир қаторда, биз иккала мамлакат ўртасидаги давлатлараро муносабатларни янада чуқурлаштириш йўллари тўғрисида фикрлашиб олдик. Маълумки, Совет Иттифоқи билан Франция ўртасидаги муносабатларни қуриш учун асос қилиб олиниши лозим бўлган принциплар тўғрисидаги ҳужжатнинг қабул қилиниши ҳамда маслаҳатлашувлар ўтказиб туриш тўғрисидаги протоколнинг имзоланиши икки ўртадаги муносабатлар учун яхши негиз яратиб берди. Совет — Франция муносабатлари ҳозирнинг ўзидаёқ кенг хилма-хил тус олди. Жуда хилма-хил соҳаларда — сиёсат, экономика, фан ва маданият соҳаларида муносабатлар ривожланиб бормоқда. Бу муносабатларга ҳаёт ўзи йил сайин бирон-бир янгилик киритмоқда, қандайдир янги имкониятларни очиб бермоқда.

Лўнда қилиб айтганда, Пицундадаги учрашув иккала мамлакатимиз халқларининг туб манфаатларига, тинчлик ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ишига мос бўлиб тушаётган анъанавий Совет — Франция дўстлиги мустаҳкамлигининг янги далили бўлди.

Замон тинчлик ва социализм фойдасига ишламоқда, демоқдалар. Бу — тўғри гап. Бу гапнинг тўғрилигининг боиси шуки, сиз билан биз шу йўлда ишламоқдамиз. Бизнинг халқаро майдондаги муваффақиятларимиз — сабот ва қатъият билан сарфланаётган куч-ғайратларнинг натижасидир. Бу — давлат арбоблари, дипломатларнинггина эмас, бутун совет халқи сарфлаётган меҳнатнинг ҳам натижасидир. Зотан, ташқи сиёсатнинг муваффақиятлари пировард натижада ички сиёсатнинг муваффақиятлари билан, иқтисодий, илмий-техникавий, мудофаа потенциалининг даражаси билан, жамиятимизнинг сиёсий ва маънавий бирлиги билан белгиланади. **(Қарсаклар).** Шу сабабли тинчлик учун курашдаги ғалабалар — сизларнинг ҳам ғалабаларингиз, ўртоқлар! **(Қарсаклар).** Бу — барча совет меҳнаткашлари, ўз меҳнати, ақл-заковати ва қўллари билан Ватанимизни қудратли социалистик давлатга айлантираётган барча кишиларнинг ғалабаларидир. **(Давомли қарсаклар).**

Азиз ўртоқлар, дўстлар!

Сизлар билан биз баҳор, қўриқ ерларнинг йигирма биринчи баҳори ўлкамизга сеп ёйбошлаган кунларда тўпландик. Ер уйғонмоқда, у яхши, моҳир инсон қўлларини қўмсаб ётибди. Ер ҳамиша саховатликка саҳийлик билан жавоб беради, ундаги боғлар гуллайди, кўм-кўк ўтлар ўсади, ҳосилга тўла салмоқли бошоқлар етила бошлайди. Ғаллакорларнинг тинимсиз меҳнати, уларнинг билим ва тажрибаси, ерга бўлган чексиз меҳр-муҳаббати бу йил муносиб равишда тақдирланишига чин кўнгилдан ишонаман. **(Давомли қарсаклар).**

Мамлакатимизнинг барча деҳқонларига қийин, аммо фахрли ва олижаноб меҳнатларида янги-янги ажойиб муваффақиятлар тилашга ижозат бергайсиз. **(Давомли қарсаклар).**

Сизларга катта-катта муваффақиятлар ёр бўлсин, азиз ўртоқлар ва дўстлар! **(Гулдурос, давомли қарсаклар бошланади. Мажлис қатнашчилари ўринларидан туриб Леонид Ильич Брежневни табриклайдилар).**

ЎРТОҚ Ш. Р. РАШИДОВ НУТҚИ

Азиз Леонид Ильич!

Азиз ўртоқлар, дўстлар!

Қозоғистонда қўриқ ва бўз ерларни кўплаб ўзлаштириш бошланганлигининг йигирма йиллиги муносабати билан қардош Қозоғистон Совет Социалистик Республикаси пойтахтида бўлаётган бугунги тантаналар — жуда катта сиёсий аҳамиятга эга бўлган унутилмас воқеадир. Бу — қозоқ халқинингина эмас, балки шунингдек мамлакатимиздаги барча халқларнинг ҳам катта ва шодиёна байрамидир. Чунки Қозоғистонда қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши умумдавлат, умумхалқ ишига айланган эди. Бугун барча совет кишилари мана шу улуғ иш шонли ғалаба билан тугалланганлигидан ғоят фахрланмоқдалар.

Ўзбекистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон Компартиялари Марказий Комитетлари, Ўзбекистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон ССР Олий Советлари Президиумлари ва Министрлар Советлари номидан, Ўрта Осиё республикаларининг барча меҳнаткашлари номидан қўриқ ерларга ҳужум бошланганига йигирма йил тўлиши ва асрлар бўйи қақраб ётган бепоён ерларни ўзлаштиришда катта муваффақиятларга эришилганлиги муносабати билан Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетини, Қозоғистон ССР Олий Советини Президиуми ва Министрлар Советини, бутун қардош қозоқ халқини самимий табриклашга рухсат этгайсиз.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, содиқ ленинчи, тинчлик ва халқлар бахт-саодати учун ҳормас-толмас курашчи, Қозоғистон қўриқ ерларини ўзлаштириш йўлидаги умумхалқ курашининг жон-дили, ташкилотчиси ва илҳомчиси ўртоқ Леонид Ильич Брежнев қатнашаётганлиги туфайли бу тантаналар айниқса алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Сиз, Леонид Ильич, ўша унутилмас пайтларда Қозоғистон партия ташкилотига бошчилик қилиб, ўзингизнинг бутун билимингизни, бой тажрибангизни, нодир ташкилотчилик қобилиятингизни ва жўшқин ғайратингизни республика халқ хўжалиги барча тармоқларини жадал ривожлантириш ишига бағишлаганлигингизни совет кишилари яхши биладилар.

Сиз, Леонид Ильич, ўша Қозоғистоннинг кимсасиз даштларини ўзлаштиришнинг ташаббускори бўлдингиз, худди сизнинг раҳбарлигингиз остида, бу ерда 25 миллион гектардан кўпроқ қўриқ ва бўз ерлардан халқ баҳраманд бўла бошлади. Сизнинг сарфлаган куч-ғайратингиз туфайли, социалистик Қозоғистон мамлакатнинг йирик индустриал районига айланибгина қолмай, шу билан бирга Совет Иттифоқининг энг асосий ғалла конларидан бири, энг катта чорвачилик базаси ҳам бўлиб қолди. Қозоғистон эндиликда хилма-хил саноат маҳсулоти билан бир қаторда ҳар йили Ватанга бир миллиард пуддан кўпроқ ғалла ва жуда кўп миқдорда чорвачилик маҳсулотлари етказиб бермоқда.

Мана шу муваффақиятларнинг ҳаммаси учун совет халқи Сиз, Леонид Ильичдан самимий миннатдордир.

Қозоғистон, Сибирь, Урал, Поволжье, Узоқ Шарқнинг ва мамлакатимиздаги бошқа районларнинг қўриқ ҳамда бўз ерларига кенг миқёсда чинакам ҳужум бошланганидан буён йигирма йил ўтди.

КПСС Марказий Комитети Пленумининг қарорларига мувофиқ ўша йили Қозоғистон, Сибирь, Урал, Поволжье, Узоқ Шарқнинг ва мамлакатимиздаги бошқа районларнинг қўриқ ҳамда бўз ерларига кенг миқёсда чинакам ҳужум бошланди.

Мана шу гигант фронтдаги ҳужумнинг бош йўли Қозоғистоннинг бепоён даштлари орқали ўтди. Мамлакатимизнинг ҳамма томонларидан юз минглаб йигит-қизлар партиянинг даъвати, Ленин комсомолининг чақириғи, юрак амри билан шу ерга келдилар. Бу кишилар ҳақиқий фидоийлар, чинакам қаҳрамонлар, Ватаннинг оташин ватанпарварлари эдилар.

Чўлқуварлар учун дастлабки пайтлар осон бўлмади. Улар кўпинча худди оғир жангдаги солдатдек қийинчиликларга дуч келдилар. Лекин ўз қаҳрамонона традицияларига содиқ бўлган комсомолнинг элчилари шу қийинчиликлардан чўчимай, балки уларни муваффақият билан бартараф этдилар.

Йигит-қизлар меҳнат қаҳрамонлари сафида туриб, кекса авлод кишилари билан биргаликда ўзларининг бутун жон-дилларини, ўзларининг бутун ёшлик шижоатлари, бутун комсомоллик қалб ҳароратини, букилмас иродалари ва битмас-туганмас ғайратларини даштларни забт этишга бағишладилар. Қўриқ ерга келган кишилар жамоат бурчини юксак даражада тушунганликларини, маънавий чиниққанликларини ва сиёсий етукликларини, қўйилган мақсадга эришишда букилмас иродаларини намойиш қилдилар, Ленин партияси тарбиялаб вояга етказган совет кишилари учун халқ манфаатлари ҳамма нарсадан устун эканлигини амалда исбот этдилар. Қўриқни забт этганлар ўзларининг ватанпарварлик бурчларини шараф билан адо этдилар.

Қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши ғоят катта иқтисодий самара берди. У дон ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришнинг энг муҳим манбаи бўлди. Шу билан бирга қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши жуда катта сиёсий ва ижтимоий аҳамиятга ҳам эгадир. Шу кунги тантанали мажлисда ўртоқ Леонид Ильич Брежнев ўзининг ёрқин, чуқур мазмунли нутқида буни равшан кўрсатиб ўтди.

Қўриқ ерларни забт этиш ташаббускорлари ўн миллионлаб гектар қўриқ ва бўз ерларни ҳайдаб, унумдор қилибгина қолмай, балки шу билан бирга бепоён даштларда обод уй-жой ва ишлаб чиқариш биноларига, мактаблар, медицина ва маданий-оқартув муассасаларига, маиший хизмат корхоналарига эга бўлган, электрлашган, радио ва телевидениедан фойдаланаётган юзлаб йирик совхозлар ва посёлкалар қурдилар, йўллар чиқариб, боғ-бўстонлар яратдилар.

Қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши юз минглаб кишилар учун меҳнатда чиниқиш, уларни ғоявий-сиёсий, ахлоқий жиҳатдан ҳамда интернационализм руҳида тарбиялашнинг ажойиб мактаби бўлиб қолди. Қозоғистоннинг қўриқ ерлари кўп миллатли давлатимиздаги барча миллатлар ва элатларнинг монолит бирлигини кўрсатувчи мужассам далил бўлиб қолди. Бу ерда мамлакатимиздаги барча республикалар, ўлкалар ва областларнинг намояндалари бир сафда туриб, аҳил бир оила бўлиб, Ватан бахт-саодати йўлида фидокорона меҳнат қилдилар. Бу эса совет халқларининг мустаҳкам дўстлик алоқаларини, уларнинг интернационал биродарлигини янада кўпроқ мустаҳкамлади.

Ажойиб кадрлар — мўл ҳосил миришкорлари, машҳур механизаторлар, чорвадорлар, совхозлар ва колхозларнинг раҳбарлари, қишлоқ хўжалиги мутахассислари янги ерларни ўзлаштириш учун курашда ўсдилар ва чиниқдилар. Улар ўз тақдирларини шу қўриқ ерлар билан абадий боғладилар. Бугун қўриқ даштларни биринчи бўлиб забт этган кўпгина кишилар, мана шу залда ўтиришибди.

Қўриқ ерларни забт этган қаҳрамон авлод намояндалари бўлган сизларни ва сизлар орқали бепоён даштларни забт этган ҳамма кишиларни самимий муборакбод қиламиз. Сиз, азиз дўстларимизга баҳодирона сиҳат-саломатлик, ҳаётда ҳамиша шоду-хуррамлик ва бахт-саодат, улуғ социалистик Ватанимизнинг фаровонлиги йўлидаги меҳнатингизда янги, катта муваффақиятлар тилаймиз.

Қўриқ ва бўз ерларнинг ўзлаштирилиши коммунизм қуриш учун кураш тарихида буюк достондир, совет халқининг жуда улуғ меҳнат зафаридир. Бу жасорат мамлакатимизнинг улуғвор ишлари солномасига олтин саҳифа бўлиб ёзилди, бу саҳифалар асрлар бўйи ўчмайди.

Қўриқ ерларни ўзлаштирган шонли кишилар тўғрисида анчагина асарлар яратилди. Улар ҳақида қўшиқлар тўқилиб, куйланмоқда. Уларнинг ёрқин образлари кинофильмларда ва тасвирий санъат асарларида акс эттирилган. Орадан яна кўпдан-кўп йиллар ўтар, кишиларнинг янги-янги авлодлари ўсиб етишар, аммо йигирманчи асрнинг эллигинчи йилларида қўриқ ерларни забт этган қаҳрамонларнинг ишлари халқнинг миннатдор хотирасидан асло ўчмайди.

Қўриқ ерларга ҳужум давом этмоқда. Бу ҳужум Ўрта Осиё республикаларида ҳам кенг жабҳада олиб борилмоқда. Ўзбекистон меҳнаткашлари қозоқ ва тожик биродарлари билан биргаликда Мирзачўлни муваффақиятли ўзлаштирмоқдалар. Қарши, Сурхон-Шеробод ва Жиззах даштларида, Қорақалпоғистонда, Туркманистоннинг Қорақум канали зонасида, Қирғизистонда ва Тожикистонда жуда кенг миқёсда янги ерлар ўзлаштирилмоқда. Бу эса экин майдонларини анча кенгайтириш, пахта ҳамда деҳқончилик ва чорвачиликнинг бошқа маҳсулотларини етиштиришни кўпайтириш имкониятини бермоқда.

Азиз Леонид Ильич! Сиз пахтакор республикалар партия-хўжалик активининг бултур Тошкентда бўлиб ўтган йиғилишида пахтакорларнинг меҳнатига юксак баҳо бериб, «Оқ олтин»ни олтин қўллар етиштиради, дегандингиз. Энди бу жумла ҳикматли афоризмга айланиб қолди, У ҳар бир меҳнатчи қалбига чуқур сингиб кетди.

Сизнинг пахтакорлар меҳнатига берган юксак баҳоингиз, уларни республикамизнинг барча меҳнаткашларини пахтачиликни ва бутун қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш йўлида янги меҳнат зафарларига руҳлантириб юборди.

Бу йил Ўзбекистон пахтакорлари Ватанга камида 5 миллион тонна «оқ олтин» бериш мажбуриятини олдилар.

Пахтакорлар тўғрисида, республика меҳнатчилари ҳақида оталарча ғамхўрлик қилганлигингиз учун, азиз Леонид Ильич, сизга минг раҳмат.

КПСС Марказий Комитети ва СССР ҳукуматининг, улуғ рус халқининг ва мамлакатимиздаги барча халқларнинг бераётган жуда катта ёрдами туфайли Ўрта Осиё республикалари пахтачиликни ривожлантиришда ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларини, шунингдек бутун экономикани ривожлантиришда ана шу муваффақиятларга эришдилар. Ўрта Осиё республикаларининг меҳнаткашлари доимо ёрдам ва мадад бераётганликлари учун улуғ рус халқига, барча қардош халқларга, партия Марказий Комитетига, Совет ҳукуматига ва шахсан азиз Леонид Ильичга чуқур миннатдорчилик изҳор қиладилар.

Азиз ўртоқлар! Кенг миқёсдаги бунёдкорлик ишлари, беқиёс зафар чўққиларига эришиш биз учун одат бўлиб қолди. Аммо бизнинг олдимизда ҳали янги-янги улуғвор ишлар турибди. Биз катта ва мураккаб вазифаларни ҳал этишимиз керак бўлади. Ҳеч шубҳа йўқки, Ленин партияси раҳбарлигида совет халқларининг монолит оиласи бу вазифаларни муваффақият билан адо этади, коммунистик қурилишда юксак марраларга эришади.

КПСС XXIV съездининг тарихий қарорларини амалга оширишда, беш йилликнинг тўртинчи белгиловчи йили планлари ва социалистик мажбуриятларини бажаришда қардош қозоқ халқига катта-катта муваффақиятлар тилашга рухсат этгайсиз.

Яшасин ва абадий яшнайверсин социалистик Қозоғистон!

Яшасин, бизнинг улуғ Ватанимиз — тинчлик ва халқлар дўстлигининг таянчи Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи!

Жонажон Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига ва унинг Леонид Ильич Брежнев бошчилигидаги ленинчи Марказий Комитетига шон-шарафлар бўлсин!

(Ўртоқ Ш. Р. Рашидов нутқи давомли қарсаклар билан қайта-қайта бўлиниб турди).

* * *

Ўзбекистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон делегациялари табрикномалар топширидилар. Бу табрикномаларда қардош Қозоғистонга энг қизғин ҳис-туйғулар ва эзгу самимий истаклар билдирилди.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

16 март, 1974 йил ◆ № 54 (5147).

ПАРТИЯ БИЛАН ХАЛҚНИНГ БУЮК ЖАСОРАТИ

(Боши 1, 2, 3-бетларда)

Ўртоқ Л. И. Брежнев нутқи зўр эътибор билан тингланди ва қизғин қарсаклар билан неча бор бўлиниб турди. Тантанали мажлис қатнашчилари нутқнинг якунловчи сўзларини ўринларидан туриб эшитдилар ва гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар. Йиғилиш аҳли «КПССга шон-шарафлар!», «Совет халқига шон-шарафлар!», «Қўриқ ерларни ўзлаштирувчиларга шон-шарафлар!». «Ура!», деб хитоб қилади.

Кустанай область партия комитетининг биринчи секретари **А. М. Бородин** минбарга чиқади.

Биз ҳаммамиз, деди у, КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежневнинг ёрқин ва сермазмун нутқини зўр диққат билан тингладик. Бу нутқда партиямиз, бутун совет халқи қўриқ ерларни ўзлаштиришда эришган буюк ғалабанинг аҳамияти чуқур кўрсатилиб, қишлоқ хўжалигини янада ривожлантиришнинг кенг программаси белгилаб берилди.

Биз чўлқуварларнинг меҳнатига, қишлоқ хўжалигини юксалтириш ишига, коммунистик қурилиш ишига улар қўшган ҳиссага юксак баҳо берганликлари учун КПСС Марказий Комитетидан.. Марказий Комитет Сиёсий бюросидан ва шахсан Леонид Ильич Брежневдан беҳад миннатдормиз.

Қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши —партиямизнинг, бутун совет халқининг буюк жасоратидир. Бу жасорат Совет давлати тарихининг қаҳрамонона йилномасига зар ҳарфлар билан абадий ёзиб қўйилади.

Биз, деди пировардида нотиқ, олдимизга қўйилган вазифаларни шараф билан бажариш учун, Ватанга янгидан-янги миллионлаб тонна ғалла, гўшт, сут ва бошқа чорвачилик маҳсулотларини бериш учун куч ва меҳнатимизни аямаймиз.

Қўриқ ерларни забт этувчиларнинг жасорати, деди Москвадаги қаттиқ қотишмалар комбинатининг прессчиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Н. А. Соколов**, совет халқининг коммунистик жамият қуриш учун олиб бораётган кураши йилномасига абадий киради, меҳнат қаҳрамонлиги ва ижодий шижоат намунаси сифатида миннатдор авлодлар хотирасида сақланиб қолади.

Сўнгра нотиқ бундай деди: бизнинг олдимизда ажойиб мақсад—коммунизм қуриш мақсади турибди, Биз ана шу мақсадни амалга ошириш йўлида бундан буён ҳам сабот билан меҳнат қиламиз, Совет Иттифоқи халқларининг бузилмас бирлиги ва дўстлигини, халқимизнинг Коммунистик партия ва унинг Леонид Ильич Брежнев бошчилигидаги ленинчи Марказий Комитети теварагидаги жипсликни мустаҳкамлайверамиз.

Қозоғистон Компартияси Кўкчатов область комитетининг биринчи секретари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Е. Н. Овулбековга** сўз берилади.

Қозоғистон қўриқ ерларини ўзлаштиришда партиямиз ва давлатимизнинг атоқли арбоби ўртоқ Л. И. Брежнев жуда катта роль ўйнади, деди у. Ўша йилларда республика партия ташкилотига бошчилик қилган Леонид Ильич ўзининг бутун ташкилотчилик истеъдоди, қизғин шижоати, большевикларга хос эҳтиросини мана шу улуғвор ишга сарфлади.

Босиб ўтилган босқич катта йўлнинг боши, қўриқ ерлар самарадорлигини янада ошириш негизидир, холос, деди Е. Н. Овулбеков. Ҳозир ҳамма меҳнат коллективларида Марказий Комитетнинг 1973 йил декабрь Пленуми қарорларини, КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатини амалга ошириш борасида қизғин ишлар авж олдириб юборилди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолигига кандидат, КПСС Ленинград область комитетининг биринчи секретари **Г. В. Романов** ленинградликлар номидан чўлқуварларга қизғин салом топширди.

Бугунги тантана партиямиз Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежнев унутилмас, тўлқинлантирувчи нутқ сўзлаганлиги жиҳатидан ҳам айниқса қувончли ва эътиборга сазовордир, деди у. Шу ёрқин нутқда қўриқ ва бўз ерларни очишнинг катта аҳамияти тўғрисида, қўриқ ер қаҳрамонларининг жасоратлари ҳақида ҳайратомуз самимият билан гапирилди ва биз Коммунистик партиямизнинг мана шу улкан зафарига шахсан Леонид Ильич нақадар кўп маънавий ва жисмоний куч, катта меҳнат сарфлаганлигини яна бир карра зўр куч билан ҳис этдик.

Нотиқ совет халқи қўриқ ер ўзлаштирувчиларнинг умумхалқ жасоратидан ҳаққоний фахрлана олади, деди. Улуғ Ватанимизнинг куч-қудратини мустаҳкамлашдек ягона мақсад, ягона интилиш билан бирлашган меҳнат аҳлининг, турли миллат кишиларининг бузилмас қардошлиги собиқ қўриқ ерларнинг энг катта бойлигидир, деб таъкидлади у. Қўриқ ердан мўл ғалла ҳосили олиш учун курашда Қозоғистон ССРнинг барча иттифоқдош республикалар билан, мамлакатимизнинг ўлкалари ва областлари билан қардошлик алоқалари алоҳида аҳамиятга эга бўлди.

Барча совет кишилари каби ленинградликлар ҳам КПСС Марказий Комитети декабрь Пленумининг қарорларини амалга ошира бориб, социалистик мусобақани кенг авж олдириб, беш йилликнинг тўртинчи, белгиловчи йили топшириқларини бажариш устида зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар. Мана шу ташаббусда, энг юқори меҳнат марраларига эришмоққа бўлган аҳди-паймонда партиямиз ленинча йўли якдиллик билан қўллаб-қувватланаётганлиги яққол намоён бўлмоқда.

Бугун Леонид Ильичнинг нутқида, деб давом қилди нотиқ, мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини бундан буён ҳар томонлама ривожлантириш борасида ғоятда аниқ, конкрет, сафарбар этувчи вазифалар қўйилди.

Бағоят муҳим кўрсатмаларни бажаришда Ленинград меҳнаткашларининг зиммасига ҳам катта масъулият юкланади, биз буни яхши биламиз. Биз учун қишлоқ хўжалигини қудратли ва замонавий техника билан таъминлаш борасидаги ишларнинг алоҳида аҳамияти бор.

Ленинград партия ташкилоти партия Марказий Комитетининг топшириғини ва азиз Леонид Ильич шахсан сизнинг берган топшириғингизни энг биринчи, жанговар вазифа деб билади. Бу вазифа янги, янада кучли ва ишлатишда анча қулай машина — 300 от кучига эга бўлган дашт баҳодири «К-701» тракторини кўплаб ишлаб чиқаришни ўзлаштиришдан иборатдир. «Кировский завод» бирлашмасининг меҳнаткашлари, барча ленинградликлар шу мураккаб вазифани беш йиллик охиригача ҳал этиш мажбуриятини олдилар.

Бугунги кунда бизда шу масъулиятли мажбурият бажарилади, деб айтмоқ учун ҳамма асослар бор!

Шундан сўнг сўзга чиққан Целиноград областидаги «Шуйский» совхози трактор-далачилик бригадасининг бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **М. Е. Довжик** Ленин орденли Целиноград областининг механизаторлари ва барча меҳнаткашлари номидан гапириб, область қишлоқ хўжалигининг меҳнаткашлари Ватанни янги-янги муваффақиятлар, мўл ҳосил ва партиянинг XXIV съезди қўйган вазифаларни муваффақиятли бажариш билан қувонтирмоқ учун ўзларининг ҳамма куч-қувватлари, тажриба ва билимларини сарфлайдилар, деб КПСС Марказий Комитетини, Совет ҳукуматини, шахсан ўртоқ Л. И. Брежневни ишонтирди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолигига кандидат, РСФСР Министрлар Советининг Раиси **М. С. Соломенцевга** сўз берилади.

Биз ҳаммамиз шу ажойиб тантанада — қўриқ ер ўзлаштирувчиларнинг улуғвор ғалабаси байрамида зўр мамнуният ва ҳуррамлик ҳис-туйғулари билан қатнашяпмиз.

Бу тантаналарда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг атоқли арбоби, тинчлик учун толмас курашчи Леонид Ильич Брежнев қатнашаётганлиги бизга айниқса қувончли ва ёқимлидир. У қўриқ ер эпопеясининг энг масъулиятли даврида Қозоғистон партия ташкилотига бошчилик қилиб, қўриқ ерларни ўзлаштиришга жуда катта шахсий ҳисса қўшган кишидир.

Бугунги тантаналар бутун совет халқининг байрамидир. Қўриқ ерларни ўзлаштириш ғоят катта иқтисодий, социал ва сиёсий аҳамиятга эга бўлди.

М. С. Соломенцев тантанали мажлис қатнашчиларини ва улар орқали ўзларининг фидокорона меҳнати билан мана шу ерларни очган, ҳозир шу ерларда меҳнат қилаётган ҳамма кишиларни қўриқ ерларга ҳужум бошланганлигининг йигирма йиллиги билан Россия Федерацияси Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан, республиканинг барча меҳнаткашлари номидан самимий табриклайди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Леонид Ильич Брежневнинг чўлқуварлар меҳнатига берган юксак баҳоси Россия Федерациясидаги қўриқ ер районлари деҳқонларини, шунингдек барча чўлқуварларни ғоятда тўлқинлантирди.

Россия Федерациясининг қўриқ ерлар ўзлаштирилган ўлка ва областлари меҳнаткашлари шу юбилейни юксак кўрсаткичлар билан кутиб олмоқдалар. Улар бултур Россия давлатга сотган уч миллиард 200 миллион пуд ғалланинг қарийб ярмини бердилар.

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг табриги, партия Марказий Комитетининг чўлқуварларнинг ишларига бераётган диққат-эътибори ва ғамхўрликлари, Леонид Ильичнинг улар шаънига айтган самимий сидқидил сўзлари, қўриқ ерларнинг илғор хўжаликларига ҳукумат мукофотларининг берилиши колхоз ва совхоз меҳнаткашларини коммунизм қурилиши йўлида янгидан-янги зафарларга илҳомлантиради, деб давом этди сўнгра нотиқ.

Совет кишилари қўриқ ерларни забт этувчиларнинг муваффақиятларини шарафлаш билан коммунистлар партиясини шарафлайдилар. Коммунистлар партияси қўриқ ерларни ўзлаштиришда ҳар қачонгидек жуда катта сафарбарлик, революцион кучларини ишга солди, меҳнаткашларни жипслаштирди, меҳнат жангига бошлади ва ажойиб ғалабаларга эришди.

Биз, деди пировардида М. С. Соломенцев, экономикани, маданиятни ривожлантиришда, турмуш даражасини оширишда эришган муваффақиятларимиз халқаро майдонда тинч шароитлар таъминланиши билан бевосита боғланганлигини ҳаммамиз биламиз. Шунинг учун совет кишилари мустаҳкам ва барқарор тинчликни таъминлашда сарфлаган жуда катта куч-ғайратлари учун партия Марказий Комитетига. Марказий Комитетнинг Сиёсий бюросига, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари шахсан Леонид Ильич Брежневга катта миннатдорчиликларини изҳор этадилар.

Тинч ташқи сиёсий шароитлар, мамлакатимизда ҳукм сураётган ижодий меҳнат вазияти совет халқининг жонажон Коммунистик партияси, унинг ленинчи Марказий Комитети теварагида жипслашганлиги — коммунистик бунёдкорлик планлари муваффақиятли амалга оширилишининг ишончли гаровидир.

Шундан сўнг КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **В. В. Шчербицкий** нутқ сўзлади.

Биз ҳаммамиз КПСС Марказий Комитетининг, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг табриги билан ғоят хушнуд бўлиб, тўлқинланиб танишдик, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежневнинг ёрқин ва сермазмун нутқини тингладик.

Уларда қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштиришнинг тарихий аҳамияти ҳар томонлама очиб берилган, ҳамма республикалар олдига қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришнинг навбатдаги масъулиятли вазифалари қўйилган партиямизнинг меҳнаткашлар туб манфаатларини акс эттирувчи ички ва ташқи сиёсатининг улуғвор ҳаётий кучи яққол кўрсатилган.

Йиллар ўтиб, келажак авлодлар улғаяди, халқ янги қўшиқ ва ривоятлар тўқийди. Лекин авлодларимиз хотирасини Октябрнинг сурони кунлари, биринчи беш йилликларнинг қаҳрамонона кунлари, уруш синовлари йилларидаги мислсиз умумхалқ мардлиги билан бир қаторда қўриқ ерларни ўзлаштирувчиларнинг улуғвор жасорати ҳам мангу сақланиб қолади.

Шу жасорат умуммиллий ифтихоримиз бўлиб, совет халқи зафарлари қаҳрамонона йилномасига ҳақли равишда киради!

Совет кишилари қўриқ ерларда биринчи бўлиб эгат очган кишилар тўғрисида зўр ҳурмат ва миннатдорчилик билан гапирадилар, деб давом этди нотиқ.

Шу билан бирга қўриқ ерларни ўзлаштиришда ўртоқ Л. И. Брежневнинг жуда катта роли муносиб равишда қайд этилмоқда. Ўша йилларда Қозоғистон партия ташкилотига бошчилик қилган Леонид Ильич мана шу янги ва катта ишга қанчалик ташаббус, сабот-матонат, ташкилотчилик истеъдоди, куч-ғайрат ва қалб қўрини сарфлаганлигини қўриқ ерларнинг ветеранлари яхши эслайдилар. Шунинг учун ҳам биз бугун қўриқ ерларни ўзлаштиришда, янгиланган ўлкадаги ҳамма зафарларда КПСС Марказий Комитети, КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ва шахсан ўртоқ Л. И. Брежневнинг катта хизматларини алоҳида мамнуният билан таъкидлаймиз.

Барча совет кишилари каби республикамизнинг меҳнаткашлари ҳам, деб давом қилди В. В. Шчербицкий; ўз социалистик Ватанининг куч-қудрати ва халқаро обрў-эътиборини кўпайтиришга интилишларда бирдамдирлар. Халқ хўжалиги тармоқларининг меҳнаткашлари партиямиз ва Совет давлатимизнинг КПСС XXIV съездининг қарорларига мувофиқ амалга оширилаётган ички ва ташқи сиёсатини якдиллик билан маъқуллаб ва актив равишда қўллаб-қувватлаб, яхши натижаларга эришдилар.

Партия билан халқнинг, улуғ Ватанимиздаги барча миллат ва элатларнинг монолит бирлиги барча ғалабаларимизнинг гаровидир.

Ҳаммамизда битта юксак мақсад, битта тўғри йўл, умумий порлоқ тақдир бор.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидовга** сўз берилади.

(Ўртоқ Ш. Р. Рашидовнинг нутқи газетанинг учинчи саҳифасида босилди).

Целиноград область партия комитетининг биринчи секретари **Н. Е. Кручина** ўз нутқида бундай деди: ҳозирги ва келгуси авлод шу улуғ ишнинг сарчашмаларида бўлган, биринчи эгат очишдек машаққатли бахт-саодатга сазовор бўлган, биринчи униб чиққан экинларни, буғдойзорни, қўриқ ердаги биринчи бошоқни кўриб қувонган кишиларни ҳамиша тўлқинланиб эслайди.

Биз, чўлқуварлар янги ерларни ўзлаштиришдек барча катта, қизғин ишлар ғоят қийин ва масъулиятли даврда партиямизнинг атоқли арбоби Леонид Ильич Брежневнинг бевосита раҳбарлигида ўтганлиги билан айниқса фахрланамиз.

Леонид Ильич ўзининг бутун ташкилотчилик истеъдоди ва жўшқин куч-ғайратини, билими ва большевиклик эҳтиросини, ишчанлиги ва қалбининг қўрини мана шу улуғ ишга сарфлади. У чўлқуварларнинг ишлари ва эҳтиёжлари тўғрисида катта ғамхўрлик қилди.

Сўнгра нотиқ бундай деди: Леонид Ильич Брежнев 1955 йилнинг 2 июнида Акмолинск область партия комитетининг пленумида сўзлаган нутқи ўзининг аҳамияти жиҳатидан ҳақиқатда программа аҳамиятига эга бўлди. Леонид Ильич партия ташкилотининг олдида турган кундалик вазифаларга муфассал тўхталиб, қўриқ ерларнинг келажаги тўғрисида зўр жозиба, большевиклик эҳтироси билан гапирди, қишлоқ хўжалигимизни янги даражага кўтармоғи лозим бўлган катта сиёсий иш деб таъкидлади.

Леонид Ильичнинг нутқида ўтказилиши лозим бўлган конкрет тадбирлар белгилаб берилди, қўриқ ерларнинг келажак қиёфаси кишини ҳайратда қолдирадиган даражада аниқ тафсилотлари билан ифодалаб берилди. Бемалол айтиш мумкинки. Леонид Ильич Қозоғистоннинг шимолида социалистик индустрия, илғор қишлоқ хўжалиги, фан ва маданиятнинг янги қудратли базаси вужудга келтирилди, таркиб топди ва у муваффақиятли ишлаб турибди.

Залда пионерлар горнининг садолари янграйди. Ёш ленинчилар чўлқуварларни табриклагани келдилар. Мажлис қатнашчилари пионерларни қизғин қарсаклар билан кутиб оладилар. Болалар ўқишда эришган муваффақиятлари тўғрисида, ўзларининг яхши пионерлик ишлари ҳақида, далаларда, фермалардаги ишларда қандай қатнашаётганликлари тўғрисида рапорт берадилар. Улар социализм ва коммунизм қурувчилари, катта авлодга муносиб ўринбосарлар бўлишга қасамёд қиладилар.

Тўрғай областидаги «Железнодорожний» совхозининг директори **Е. К. Гордузов** ўз хўжалиги эришган муваффақиятлар тўғрисида ҳикоя қилиб, янги ерларни ўзлаштириш, мамлакат бутун экономикаси ва маданиятининг ҳозирги гуриллаб ривожланиши КПССнинг XXIV съездида илгари сурилган Тинчлик программаси муваффақиятли амалга ошириб борилаётганлиги билан чамбарчас боғланган, деб таъкидлади. Яқинда бўлиб ўтган Совет-Франция музокаралари тинчлик ишига қўшилган янги катта ҳисса бўлди.

Биз КПСС Марказий Комитети, Совет ҳукуматининг ташқи ва ички сиёсатини, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари шахсан ўртоқ Леонид Ильич Брежневнинг тинчлик учун курашдаги халқаро фаолиятини маъқуллаймиз.

Леонид Ильич Брежневнинг нутқи, деди Семипалатинск областидаги «Қоракўл» совхози комсомол-ёшлар қўйчилик бригадасининг бошлиғи, СССР Олий Советининг депутати **Б. Темирбоев,** мени ғоятда тўлқинлантириб юборди. У ўз нутқида республикамиз эришган ютуқларни юксак баҳолади. Биз халқимизнинг муваффақиятларидан, ҳамда мамлакат экономикаси ва маданиятини янада ривожлантириш истиқболларидан фахрланамиз.

Қўриқ ер ветерани мўл ғалла учун кураш тўғрисида, янги ерларни ўзлаштираётган ўртоқларининг меҳнатдаги жасоратлари ҳақида гапириб берди.

КПСС Олтой ўлка комитетининг биринчи секретари **А. В. Георгиевга** сўз берилади.

Шу тантанали кунда, дейди у, ўзининг ажойиб нутқида қўриқ ер меҳнаткашларига, қўлларидан ғалла ҳиди келадиган кишиларга, далаю даштларни биринчи бўлиб ўзлаштирган ва ҳозирги пайтда уларнинг бойликларини кўпайтираётган кишиларга берган юксак баҳоси учун сибирлик коммунистлар ва барча меҳнаткашлар номидан партия Марказий Комитетига, унинг Сиёсий бюросига ва шахсан Леонид Ильич Брежневга самимий миннатдорчилик сўзларини айтишга рухсат бергайсиз.

Нотиқ ҳаёт қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш борасида партия ишлаб чиққан улкан программанинг тўғрилиги ва улуғвор кучини тамомила исбот қилди, деб таъкидлади. Мамлакатимизнинг шарқида янги ғаллакор район яратиш учун курашда КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленуми жуда катта аҳамиятга эга бўлди. Бу пленум партиянинг қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ҳамма чоралар билан интенсивлаш борасидаги аграр сиёсатида катта бурилиш ясади.

Янги беш йилликнинг кейинги уч йили мобайнида, деди А. В. Георгиев, биз ҳар йили давлатга ўрта ҳисобда 260 миллион пуддан яхши дон топшириб турибмиз. Олтой қўриқ ерлар очилган 20 йил мобайнида давлатга уч ярим миллиард пуд дон ва бошқа кўп маҳсулотлар топширди. Бунга КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси, ўртоқ Л. И. Брежневнинг қишлоқ хўжалиги эҳтиёжларига ғоятда эътибор бериб ғамхўрлик қилганликлари туфайли муяссар бўлинди.

Эндиликда қўриқ ерда етиштириладиган ғалланинг қудратли кучига бирон кимсани ишонтириб ўлтиришнинг ҳожати йўқ. Олдимизда турган вазифа қўриқ ер далалари бойликларини кўпайтириш ва кенгайтиришдан иборат, дейди А. В. Георгиев. Эртанги кунда ҳар биримизнинг олдимизда нақадар катта, порлоқ истиқболлар очилажаги тўғрисида ўртоқ Л. И. Брежнев КПСС Марказий Комитетининг 1973 йил декабрь Пленумида сўзлаган нутқида ғоят сермаъно, ёрқин ишонарли қилиб гапириб берди. Унинг хулосалари ва таклифлари бутун партия ва халқ ишида программа бўлиб қолди.

Сўнгра ВЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари **Е. М. Тяжельников** сўзлади:

Биз ҳаммамиз Леонид Ильич Брежневнинг ажойиб нутқини мароқ билан тингладик. Бу нутқда Коммунистик партия, Совет халқининг қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштиришдаги буюк жасорати бутун улуғворлиги билан акс эттирилди, катта назарий ва конкрет амалий масалалар қўйилди, деди у.

Нотиқ Қозоғистон ва Сибирнинг, Урал ва Поволжьенинг, Ўзбекистон ва Узоқ Шарқнинг қўриқ ва бўз ерларини фидокорона меҳнати билан ўзгартирган совет кишисининг жасорати йилдан-йилга тобора улуғвор ва тарих учун яққол бўлиб бормоқда, деди.

Ленин комсомоли ҳар қачонгидек қўриқ ерларни очиш эпопеяси кунларида ҳам улуғ ва қудратли коммунистлар партиямизнинг содиқ, жанговар ва садоқатли ёрдамчиси бўлганлиги билан фахрланади. Қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши Советлар мамлакати ёш авлодининг юксак сиёсий, гражданлик етуклигини, унинг коммунизм идеалларига чексиз садоқатини равшан кўрсатди. Мамлакатимиз комсомоли партия билан халқ олдидаги жиддий имтиҳондан шараф билан ўтди. Комсомол қўриқ ва бўз ерларни муваффақиятли ўзлаштиришга қўшган катта ҳиссаси учун Ватаннинг олий мукофоти — Ленин орденига сазовор бўлди. Биз бугунги кунда комсомолга, совет ёшларига Леонид Ильич Брежнев берган юксак баҳодан беҳад фахрланамиз ва бахтиёрмиз.

Комсомоллар, совет ёшлари, деди пировардида нотиқ, буюк революцион байроққа, жонажон Коммунистик партия ишига ҳамиша содиқ бўлиб қоладилар, ленинчасига ўқийдилар, ишлайдилар ва курашадилар.

Коммунистик партия қилаётган меҳнатимизни юксак даражада қадрлайди ва бизлардан катта умид кутади, дейди Кустанай область «Харьковский» совхозининг тракторчиси **К. В. Дўненбоева,** КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатида мана бундай сатрлар бор: «КПСС Марказий Комитети фидокорона меҳнатлари ва болаларни тарбиялаш тўғрисида кундалик ғамхўрликлари учун жамоатчиликнинг юксак миннатдорчилигига сазовор бўлган совет хотин-қизларимиз беш йиллик тўртинчи йили планларини муваффақиятли бажариш учун умумхалқ курашига ўз ҳиссаларини қўшадилар, деб ишонади».

Мен ана шу Мурожаатга жавобан Қозоғистоннинг ҳамма хотин-қизларига, айниқса ёш қизларга: «Трактор, комбайн, автомобилларда ишлаш учун дадил бораверинг, техникани эгалланг, булар кишиларимизнинг маиший турмушини яхшилашга, мамлакатимизда маъмурчилик вужудга келтиришга ёрдам беради» деб даъват этаман.

СССР Қуролли Кучларининг делегацияси тантанали мажлис қатнашчиларини табриклади.

Сўнгра КПСС Оренбург область комитетининг секретари **А. В. Коваленко** нутқ сўзлаб, бундай дейди:

— Биз партиямиз Марказий Комитетини, унинг Сиёсий бюросини ва Марказий Комитетнинг Бош секретари шахсан ўртоқ Л. И. Брежневни — қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш ташаббускорларидан ва актив ташкилотчиларидан бирини қизғин табриклаймиз ва уларга миннатдорчилигимизни изҳор этамиз.

Биз ўртоқ Л. И. Брежневнинг чуқур ва мазмунли нутқини тўлқинланиб тинглаб, партиямиз ва совет халқимизнинг тарихига олтин ҳарфлар билан битилган қўриқ ердаги жасорат шодиёналари ва улуғворлигини яна бир карра бошдан кечиряпмиз.

Нотиқ коммунистлар бўлиб ўтган партия конференцияларида КПСС ленинчи Марказий Комитетининг, унинг Сиёсий бюросининг ички ва ташқи сиёсатини, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг партия XXIV съезди тарихий қарорларини амалга оширишга қўшган катта шахсий ҳиссасини тўла-тўкис ва тамомила маъқулладилар, деб таъкидлади.

Қўриқ ерлар бизга кўпдан-кўп неъматлар берди. Лекин КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг КПСС Марказий Комитетининг 1973 йил декабрь Пленумида сўзлаган нутқида таъкидлаб ўтилганидек, эндиликда бизнинг асосий вазифамиз қўриқ ер деҳқончилиги ва чорвачилиги самарадорлигини ҳамма чоралар билан оширишдан иборатдир.

Мажлис охирида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Д. А. Кунаев нутқ сўзлади. Совет мамлакатидаги барча халқларнинг қудратли кучи ва бирлигини, уларнинг тош-метиндек мустаҳкам дўстлиги ва қардошлигини, Коммунистик партиянинг буюк ишига садоқатини ана шу ажойиб тантана кунида, деди у, ҳар бир киши яна бир бор кўриб турибди.

Очилган қўриқ ўлкаси бўлган республикамизга доимо эътибор бериб, зўр ғамхўрлик қилганликлари, ҳамиша ва ҳамма соҳада мадад ва ёрдам берганликлари учун ҳамда коммунизм бинокори бўлган совет халқининг бошқа буюк ишлари учун КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюросига, шахсан Леонид Ильич Брежневга чин қалбдан жуда катта раҳмат айтгимиз келади.

Биз партиямиз ва давлатимизнинг, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг атоқли арбоби Леонид Ильич Брежневнинг чуқур мазмунли ва илҳомбахш нутқини юксак партиявийлик, чинакам реализм ва ҳозирги босқичда мамлакатимиз қишлоқ экономикасини ривожлантиришнинг энг актуал масалаларини талабчанлик билан анализ қилиш намунаси деб биламиз. КПССнинг аграр сиёсатининг амалга оширилаётганлигини яққол кўрсатувчи бу нутқ қўриқ ерларнинг меҳнаткашлари учун, барча қозоғистонликлар учун беш йилликнинг тўртинчи, белгиловчи йили топшириқларини, КПСС тарихий XXIV съездининг қарорларини бажариш соҳасидаги кўп қиррали ишда программа ва янги қудратли стимул бўлади.

Биз қўриқ ерликларнинг меҳнатига ғоят юксак баҳо берганлиги учун Леонид Ильичга чин қалбимиздан ташаккур билдирамиз. Ватанимиз янада кучлироқ ва гўзалроқ бўлиши учун қўриқерликлар бундан буён ҳам қўлларидан келган ҳамма ишларни қилишларига шубҳаланмаса ҳам бўлади.

Совет халқининг эътибори, бутун жаҳон эътибори бизнинг тантаналаримизга қаратилган. Партиямизнинг олижаноб интилишлари кучини, унинг ташқи сиёсат йўлининг ҳалоллиги ва ҳаққонийлигини, унинг социал-иқтисодий сиёсатининг донолиги ва самарали эканлигини яна бир бор ишончли тарзда тасдиқлаган ҳолда Леонид Ильичнинг нутқига бутун халқаро майдонда кўплаб фикр билдирилиши шубҳасиздир.

Республика партия ташкилоти, деб нутқини давом эттирди нотиқ, Л. И. Брежнев нутқида баён қилинган йўл-йўриқ ва маслаҳатлар асосида экономика, фан ва маданиятнинг барча соҳаларини янада юксалтиришга қаратилган ўзининг сиёсати ва ташкилотчилик ишини ҳамма жойда кучайтириб юборади.

Шу йил республикада давлатга ғалланинг ўзидан камида 906 миллион пуд сотилиши керак. Бу миқдор план сифатида минимумдир. Уни бажарибгина қолмай, анча ошириб ҳам бажариш лозим. Бутун мамлакат, барча совет халқи иш шундай бўлишидан манфаатдордир.

Ўртоқ Л. И. Брежневнинг маслаҳати республикамиз учун миллиард пуд донни дастлабки марра қилиб олишдан иборат ва биз ундан тобора баландроққа чиқиб бормоғимиз керак, шу марра ҳаммамиз учун дастуруламал бўлиб қолмоғи керак. Дончилик хўжалигини янада ривожлантириш масалаларини ҳал қилаётиб гўшт ва сут чорвачилигини бутун чоралар билан ривожлантириш ва чорванинг яхши семиришига, серсут бўлишига, кўп жун беришига эришиш лозим.

Қўриқ ерлар ўзлаштирилишининг 20 йиллиги—совет халқи ва унинг барча дўстларининг катта байрамидир. Ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, кўп миллатли Советлар мамлакатимиз шонли юбилейини нишонлаётган қўриқ ерлар Ватанимизнинг қаҳрамонона тарихи саҳифаларига зарҳал ҳарфлар билан битилди, барча совет халқларининг қардошлик ва бузилмас дўстлик рамзи, чинакам мардлик университети, деҳқончилик илму-ҳунари ва илғор тажрибасининг умумхалқ жамғармаси бўлиб қолди.

Биз ҳар куни ва ҳар соатда жонажон Коммунистик партиямизнинг ҳар томонлама ёрдами ва мададини сезиб турамиз, қардош республикаларимизнинг ҳар бири порлоқ келажак—коммунизм учун курашдаги ҳамма ишларида шу жонажон Коммунистик партиянинг ёрдами ва мададини сезиб туради.

Пировардида нотиқ республиканинг жонажон партия теварагида маҳкам жипслашган коммунистлари ва барча меҳнаткашлари КПССнинг тарихий XXIV съезди белгилаб берган улуғвор яратувчилик программасини муваффақиятли амалга оширмоқ учун ҳамма куч-қувватларини сарфлайдилар, деб партиямиз ленинчи Марказий Комитетини, унинг Сиёсий бюросини ва шахсан ўртоқ Леонид Ильич Брежневни ишонтирди.

Совет Иттифоқи ва Қозоғистон давлат гимнлари ижро этилади.

* * *

Тантанали мажлис қатнашчилари КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Советига баланд руҳ билан табрикнома қабул қилдилар.

Тантанали мажлис қатнашчилари учун Қозоғистон санъат усталари концерт қўйиб беришди.

Н. КОЛЕСОВ,
М. БАРАТЯНЦ,
ТАСС махсус мухбирлари.

БУХОРО ОБЛАСТЬ ҚИЗИЛҚУМИДА АЙЛАНМА АВТОМОБИЛЬ ЙЎЛИНИНГ БИРИНЧИ НАВБАТИ ҚУРУВЧИЛАРИГА, МОНТАЖЧИЛАРИГА, ЙЎЛНИ ИШЛАТУВЧИЛАРГА, ҚУРИЛИШ ПАРТИЯ, КАСАБА СОЮЗ ВА КОМСОМОЛ ТАШКИЛОТЛАРИГА, ЙЎЛНИ ҚУРИШ ВА ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИШДА ҚАТНАШГАН ҲАММА КИШИЛАРГА

(Боши биринчи бетда).

совхозларининг марказий қўрғонлари ва фермаларини район ва область марказлари билан, бошқа шаҳарлар ва аҳоли пунктлари билан боғлади.

Қизилқумда энг катта автомобиль йўлининг қурилганлиги Ўзбекистонда ишлаб чиқарувчи кучларини янада ривожлантириш, республиканинг саноат қудратини ошириш, чорвачиликни юксалтириш, олис дашт районлардаги чорвачилик фермалари ҳамда яйловлардаги меҳнаткашларнинг маданий-маиший эҳтиёжларини янада тўлароқ қондириш тўғрисида партия ва ҳукумат қилаётган ғамхўрликни кўрсатади.

Сизнинг меҳнатда эришган ғалабангиз КПСС XXIV съезди қарорларининг муваффақиятли амалга оширилаётганлигининг далили, ишчилар, инженерлар ва техникларнинг ўз зиммасига олган социалистик мажбуриятларни бажариш йўлидаги фидокорона ижодий курашининг натижасидир.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ўзбекистон ССР Автомобиль йўллари қуриш ва фойдаланиш министрлиги корхоналарининг қурувчилари, монтажчилари, фойдаланувчилари ва Навоий шаҳри корхоналари коллективлари, маҳаллий партия ва Совет ташкилотлари Қизилқумда автомобиль йўлининг иккинчи навбатини қуриш юзасидан топшириқларни муваффақиятли бажаришга бутун кучи, билими ва тажрибасини сарфлайдилар ва шу тариқа дашт зоналарни бундан буён ҳам ўзлаштириш программасини амалга оширишга муносиб ҳиссаларини қўшадилар деб қатъий ишонч билдирадилар.

Азиз ўртоқлар, сизларга Ватанимизнинг бахт-саодати йўлидаги меҳнатда янгидан янги муваффақиятлар тилаймиз.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ

ЎРТОҚ А. Н. КОСИГИН ЯКУТИЯДА

МИРНИЙ (Якутия АССР). 15 март. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин бу ерга, олмос қазиб чиқарувчилар шаҳрига келди.

Аэродромда ўртоқ А. Н. Косигинни Мирний районининг партия, совет, хўжалик раҳбарлари, шаҳар меҳнаткашларининг вакиллари кутиб олишди.

КПСС Якутия область комитетининг биринчи секретари Г. И. Чиряев, Якутия АССР Министрлар Советининг Раиси И. И. Петров, СССР Министрлари Н. В. Голдин, П. Ф. Ломако, П. С. Непорожний, КПСС Иркутск область комитетининг биринчи секретари Н. В. Банников ўртоқ А. Н. Косигин билан бирга келишди.

ЎРТОҚ А. А. ГРЕЧКОНИНГ ИРОҚҚА ҚИЛАДИГАН ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР мудофаа министри, Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко Ироқ Республикаси Президенти, Революцион қўмондонлик кенгашининг раиси ва мудофаа министри маршал А. Ҳ. Ал-Бакрнинг таклифига биноан 1974 йил 23 мартдан 27 мартгача расмий дўстлик визити билан Ироқ Республикасида бўлади.

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. М. Матчонов республикада меҳмон бўлиб турган Германия Федератив Республикасининг элчиси Ульрих Замни 15 мартда қабул қилди ва у билан дўстона суҳбатлашди.

ГФР элчиси Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика ташқи ишлар министри М. Т. Турсунов ҳузурида бўлди.

Ульрих Зам Ўзбекистон пойтахтининг янги қурилишларини ва бошқа диққатга сазовор жойларини бориб кўрди. У В. И. Ленин Марказий музейининг Тошкент филиалида, «Ташсельмаш» заводида бўлди. Элчи Ўзбекистон бўйлаб сафар қилиб Бухоро ва Самарқандга боради.

(ЎзТАГ).

«КОСМОС-635» ПАРВОЗДА

1974 йил 14-мартда Совет Иттифоқида ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши «Космос-635» учирилди.

Йўлдошга ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди. Координациялаш-ҳисоблаш маркази олинаётган маълумотларни ишлаб чиқмоқда.

(ТАСС).

АҚШ ДАВЛАТ СЕКРЕТАРИ Г. КИССИНЖЕРНИНГ ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

Илгари ўзаро келишиб олинганлигига мувофиқ, АҚШ Давлат секретари, Президентнинг миллий хавфсизлик масалалари билан шуғулланувчи ёрдамчиси Г. Киссинжер 24 мартда Москвага келади. У СССРда бўлган вақтида АҚШ Президенти Р. Никсоннинг Совет Иттифоқига қиладиган визитига тайёргарлик кўрилиши муносабати билан ҳар иккала томонни қизиқтираётган кўпгина масалалар юзасидан фикрлашиб олиш давом эттирилади.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Р. 02323. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. А—2454.